

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 2001

Stiftelsens uppdrag, tillkomst och inriktning

Riksbankens Jubileumsfond (RJ) är en fristående stiftelse som har till ändamål att främja och understödja vetenskaplig forskning.

Stiftelsen grundades 1962 genom ett beslut i riksdagen och genom en donation från Sveriges riksbank, som därmed ville uppmärksamma bankens 300-årsjubileum 1968 och samtidigt främja "ett angeläget nationellt ändamål". Den årliga avkastningen av *Jubileumsdonationen* skulle användas till att främja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige.

Stadgar för stiftelsen fastställdes i december 1964. I de nu gällande anges bl.a.

- att företrädare skall ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt,
- att fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga forskningsprojekt,
- att nya forskningsuppgifter, som kräver snabba och kraftiga insatser, särskilt skall uppmärksammas,
- att fonden skall söka främja kontakter med internationell forskning.

Riksdagen beslöt under 1993 att ytterligare en donation, *Kulturvetenskapliga donationen*, skulle tillföras Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Till beslutet var fogad en promemoria som upprättats inom Regeringskansliet. I promemorian framhölls några riktlinjer som skulle utmärka den verksamhet som initierades genom användningen av donationen. Bland annat angavs följande användningsområden:

Rättelse: S. 72 Tillkommit

- etablering av forskningscentrum eller forskningsområden med internationell slagkraft,
- stöd till projekt och program som innebär gränsöverskridanden mellan discipliner,
- etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt, bl.a. genom etablering av ett internationellt forskarutbytesprogram,
- befordran av forskarutbildning och forskarrekrytering,
- främjande av forskarrörlighet internationellt och mellan universitet/högskolor och andra verksamheter.

De första anslagen från RJ delades ut under hösten 1965. Sedan tillkomsten har omkring 5 miljarder kronor (i 2001 års penningvärde) delats ut till vetenskaplig forskning. Stiftelsens totala förmögenhet uppgick till ca 8 miljarder kronor vid årsskiftet 2001/2002.

Enligt stiftelsens stadgar (10 §) skall styrelsen senast den 15 februari avgiva berättelse angående stiftelsens verksamhet och förvaltning för nästföregående år. Berättelsen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och redogörelse för anslagsbeviljade projekt. Riksdagens revisorer är stiftelsens externa revisorer enligt lagen (1988:46) om revision av riksdagsförvaltningen m.m. Styrelsen ansvarar, i enlighet med stiftelsens stadgar, för att intern revision sker av stiftelsen genom upphandling av en auktoriserad revisor.

På basis av Riksdagens revisorers berättelse och utbildningsutskottets granskning av stiftelsens verksamhet fattar riksdagen i plenum det slutliga beslutet om huruvida granskningen givit anledning till någon anmärkning eller ej.

VD-kommentar

Det gångna året har i en högre grad än något tidigare år präglats av det snabbt tilltagande internationella samarbetet inom forskarsamhället. Framför allt har EU-samarbetet kommit i fokus till följd av det svenska ordförandeskapet under det första halvåret av 2001. Men det är också påtagligt hur kontakterna med forskarmiljöer i länder på andra kontinenter utökas i ett allt snabbare tempo.

EU-kommissionären Philippe Busquins diskussions-PM från våren 2000 om behovet att skapa ett europeiskt forskningsområde (a European Research Area) har i hög grad stimulerat debatten om på vilket sätt sambandet mellan forskning, tekniska och ekonomiska utvecklingsinsatser skall kunna främjas genom Europeiska unionen. En av grundvalarna för det fortsatta forsknings-samarbetet är den s.k. Lissabondeklarationen från våren 2000, vilken behandlar forskningens allt starkare betydelse för att skapa ekonomisk tillväxt och social sammanhållning. Men utöver det ekonomiska och industriella forskningssamarbetet ter det sig nu alltmer angeläget att etablera ett forskningsstödjande organ som kan bidra till excellens i den mer akademiskt inriktade grundforskningen.

Under det svenska ordförandeskapet stod det europeiska forskningssamarbetet på dagordningen genom att arbetet med det sjätte ramprogrammet för perioden 2002–2006 då skulle slutföras. Det svenska forskarsamhället har kraftfullt stött en inriktning som bidrar till att stärka såväl grundforskningens som humanioras och samhällsvetenskapernas ställning inom detta program. Mot den bakgrunden har Riksbankens Jubileumsfond (RJ) bidragit till att etablera en mindre kommitté som skall utarbeta – och i det europeiska forskarsamhället förankra – en programskrift med syfte att om möjligt påverka debatten om innehållet i de forskningspolitiska ställningstaganden som år 2006 skall ersätta eller komplettera det nu antagna ramprogrammet.

För utvecklingen av det europeiska forskningssamarbetet har stiftelserna kommit att spela en viktig roll. Både i etablerandet av "centers of excellence" och i upprätthållandet av nätverken mellan dylika "centers" har stiftelserna blivit betydelsefulla. Även i skapandet av andra former av samarbete medverkar stiftelserna i en allt ökande omfattning. RJ har genom engagemanget i European Foundation Center (EFC), Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF) och den s.k. Haagklubben, en sammanslutning av ledarna för 30 av de större stiftelserna i Europa, och genom stöd till Academia Europaea, COEUR (Council on European Responsibilities), Collegium Budapest, Wissenschaftskolleg zu Berlin och Humboldt-Universität zu Berlin kommit att bli en aktiv medaktör inom det europeiska samarbetet framför allt inom de sociala och kulturella områdena.

Samtidigt som FoU-insatserna ökar i Europa och inom OECD-området lever andra delar av världen under knapphetens kalla stjärna. Kunskapsklyf-

torna i världen växer, något som medför ett ökat behov av kunskapsöverföring mellan olika länder och kontinenter.

RJ har, enligt min mening, ett ansvar att både i den forskningsinitierande och i den forskningsstödande verksamheten bidra till kunskapsproduktionens internationalisering och förmedling av kunskap som ökar vår förståelse för problem, vilka sammanhänger med den tilltagande fattigdomen och de ökande kunskapsklyftorna i vår omvärld.

Det är mot denna bakgrund som RJ, bl.a. i samarbete med Sida, medverkat till att förlägga en konferens i Sydafrika inom ramen för det av RJ stödda världsomspännande projektet World Value Survey. Genom dessa värderingsstudier som nu fortlöpande genomförs i sjuttiofemtalet länder har människor på jordens alla kontinenter givits ett redskap att reflektera över möjliga framtider på basis av kunskap och förståelse om hur våra samhällen skiljer sig åt och förändras kulturellt och socialt. Vård för konferensen var det nyetablerade Stellenbosch Institute for Advanced Study (STIAS), Sydafrika. Avsikten med detta institut är att skapa en brygga mellan ledande forskare från hela den afrikanska kontinenten och forskare från övriga världsdelar för att ta sig an frågor av relevans för Afrikas framtida utveckling.

Vid den senaste datainsamlingen bidrog anslag från RJ och Sida till datainsamling i Kina, Indien, Indonesien, Bangladesh, Iran, Israel, Nigeria, Sydafrika, Tanzania, Zimbabwe och Vietnam, samtliga strategiskt mycket intressanta länder.

RJ har även under året inlett ett samarbete med Wissenschaftskolleg zu Berlin om en kapacitetsuppbyggnad i Bamako, Mali, och har härvidlag stimulerat till kontakter till svenska forskare. The Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies – SSAAPS, som genomförs i samarbete med STINT, bör också ses i ljuset av behovet av att internationalisera forskningen. Syftet är att bygga nätverk mellan svenska universitet och universitet i Stillahavsasien.

Forskningens finansiering är emellertid huvudsakligen nationellt betingad. Detta förhållande är en begränsande faktor när det gäller forskningssamarbetet och forskningens internationalisering, något som också bidrar till att kunskaps- och kulturklyftorna snarare ökar än minskar. Dessa utvecklingstendenser inom kunskapssektorn utmanar forskningsfinansiärer och forskningsutförare. Har nationella forskningssystem tillräcklig vidsynthet och förmåga att hantera dessa problem? Hur skall bilaterala och multilaterala forskningsresurser samspela i framtiden? När det gäller forskningsfinansieringen inom EU måste man också ställa sig frågan om vad som skall göras nationellt och vad som EU skall ansvara för? Vilken roll kommer nuvarande nationellt inriktade stiftelser att spela i denna förändringsprocess? Dessa frågeställningar är både utmanande och krävande. Under kommande år behövs en alltmer intensiv debatt om hur de globala problemen, sammanhängande med fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter samt kulturell, demokratisk och hållbar samhällsutveckling skall kunna främjas genom forsknings- och utbildningsinsatser.

Den till synes dystra – men förhoppningsvis tillfälliga – nedgången på finansmarknaden får inte ge anledning till att minska utan snarare öka vårt engagemang för att medverka i en ombyggnad av vår vetenskapliga infrastruktur i syfte att underlätta för svenska forskare att delta i dialogen för att förbättra det globaliserade samhällstillståndet.

Dan Brändström

Den forskningsstödjande verksamheten

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond stöder kvalificerad forskning i form av projektanslag till enskilda forskare eller forskargrupper som ansökt om anslag. Stiftelsen verkar aktivt inom vida fält av vetenskaplig forskning. Kompetensspridningen bland forskarna i styrelse och prioriteringsgrupper återspeglar detta förhållande. Styrelsen består därutöver av personer med ekonomisk och politisk sakkunskap. Denna personsammansättning gör att stiftelsen representerar ett stort erfarenhetsfält, och den har därmed en unik ställning som allsidigt kontaktorgan mellan olika forskningsområden, liksom mellan forskningen och andra centrala samhällsintressen.

Alltsedan Jubileumsfondens tillkomst har ett visst företräde getts åt samhällsvetenskapligt och humanistiskt orienterad forskning, inkluderande ämnesområdena juridik och teologi. En mycket kraftfull insats har under de senaste åren gjorts till förmån för den humanistiska forskningen. Stiftelsens ambition är att stödja de vida ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap till lika stora delar. Den medicinska forskningen erhåller stöd via Erik Rönnbergs donationer. Socialmedicinsk forskning stöds både inom Jubileumsdonationen och Kulturvetenskapliga donationen. Naturvetenskap och teknik stöds i mindre utsträckning via samarbetsprojekt inom humaniora och samhällsvetenskap.

I första hand prioriteras projekt som inte naturligt tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom anslag från statliga forskningsråd eller andra myndigheter, vilka var för sig arbetar inom relativt avgränsade sektorer.

Stiftelsen är intresserad av att kunna stödja fler- eller tvärvetenskapliga forskningsprojekt i vilka forskare från olika discipliner, fakulteter, orter eller länder samarbetar. Vid en översiktlig genomgång av de hittills beviljade anslagen finner man exempel på alltför sådana forskningsprojekt, speciellt inom Kulturvetenskapliga donationens verksamhetsområde.

Arbetsätt

Det är styrelsen som fattar beslut om anslag från stiftelsen. Inkomna ansökningar har dessförinnan bedömts och prioriterats i en eller oftast flera beredningsgrupper. I var och en av dessa ingår några av styrelsens ledamöter och suppleanter, ett antal utomstående såväl nationella som internationella vetenskapliga experter samt några riksdagsledamöter. Ansökningarna har dessutom i den andra ansökningsomgången som regel bedömts av tre externa sakkunniga inom eller utom landet. Varje ansökan bedöms i första hand i förhållande till internationell standard och mot såväl vetenskapliga kvalitetskriterier som samhällsrelevanskriterier.

Beslut om anslag till nya projekt fattas i två steg: Bedömningarna i det första steget grundas på korta, översiktliga ansökningar, *projektskisser*. Be-

redningsgrupperna väljer ut de ansökningar som bedöms ha högsta vetenskapliga kvalitet och samhällsrelevans och som utformats av forskare, som bedöms vara kompetenta och lämpliga att bedriva projektet i fråga. Dessa forskare bereds därefter tillfälle att komma in med fullständiga ansökningar. Övriga ansökningar avslås. I ett andra steg bedöms och prioriteras *fullständiga ansökningar* (i regel efter externa sakkunniggranskningar) inför de slutliga besluten i styrelsen. Från och med år 2002 kommer ansökan till RJ att ske helt och hållet via Internet.

I de fall ansökningarna gäller forskning som kan ge upphov till etiska frågor provas dessa efter samma normer och på samma sätt som inom Vetenskapsrådet.

Ansökningar till Kulturvetenskapliga donationen har bedömts i enlighet med kriterierna i de av stiftelsen utfärdade anvisningarna, vilket inneburit att projekten särskilt granskats med hänsyn tagen till projektens gränsöverskridande karaktär, dvs. hur man avser att samarbeta mellan olika forskningsdiscipliner och över institutions-, fakultets- eller universitetsgränser. Dessutom prioriteras projekt med doktorandmedverkan.

Inom vissa områden som bedöms angelägna men inte tillräckligt uppmärksammade tillsätter stiftelsen ibland särskilda s.k. områdesgrupper. Deras uppgift är att kartlägga forskningsbehov och stimulera till vetenskaplig forskning och till informationsutbyte. Dessa grupper består av forskare från discipliner av betydelse för området samt företrädare för i sammanhanget viktiga samhällsintressen. Verksamheten kan beskrivas som kvalificerat forskningsförberedande arbete. Denna avslutas när man vunnit tillräcklig uppmärksamhet från forskarhåll och/eller från de myndigheter som har ansvar för att permanenta resurser tillförs området i fråga.

Under 1996 inledde områdesgruppen för forskning om *Konst och gestaltning* sitt arbete. Detta slutfördes under det gångna arbetsåret. År 1997 beslöt styrelsen att inrätta en områdesgrupp för forskning om *Kunskapssamhället* och år 2000 inrättades en områdesgrupp för forskning om *Kultur – Säkerhet – Hållbar samhällsutveckling*. Dessa grupper verksamhet beskrivs närmare längre fram i detta avsnitt.

Uppföljning och utvärdering

Den regelmässiga uppföljningen och utvärderingen av pågående och nyligen avslutade projekt har inneburit att 27 projekt varit föremål för särskild granskning under år 2001: 19 projekt inom Jubileumsdonationen och 8 inom Kulturvetenskapliga donationen, varav 2 projekt som beviljats som infrastrukturellt stöd. Syftet med uppföljningen har varit att granska de vetenskapliga resultaten och göra bedömningar av projektens struktur och resurstilldelning. Därutöver har ett syfte varit att genom samtal med rektorer, dekaner, forskare och doktorander utröna dagens och framtidens villkor för kunskapsutvecklingen inom berörda fakultetsområden. Från och med i år har tidigare sakkun-

niga varit närvarande vid flera av projektbesöken samt från slutet av året en representant för Riksdagens revisorer.

Under året har projektledare vid universiteten i Göteborg, Stockholm, Umeå och Uppsala samt vid Telemuseum och Svenska Linné-sällskapet kontaktats och dessa har erhållit följande frågor vilka besvarats skriftligen:

1. Vilka vetenskapliga publikationer har projektet genererat?
2. Har projektet genererat uppslag till nya forskningsinsatser (gäller särskilt för avslutade projekt)?
3. Har projektets medarbetare medverkat med bidrag vid nationella eller internationella symposier? Om ja, ange vilka.
4. Har projektet medfört att Du eller någon av Dina medarbetare blivit inbjuden som gästforskare vid något annat lärosäte? Likaledes är det av intresse att få reda på om arbetet i projektet stimulerat till att gästforskare inbjudits till Din institution.
5. Vilka utbildningseffekter har erhållits genom projektet? Har t.ex. doktorander deltagit? Om ja, ange namn och ålder. Därtill bör det beläggas om särskilda läromedel har tillkommit med anknytning till projektet.
6. Vilka forskningsinformativa inslag har förekommit under projektets gång och/eller efter projektets avslutning?

Slutligen efterfrågades en ekonomisk redovisning av projektmedlens användning till: löner, utrustning, resor, lokala omkostnadsavgifter (lokaler, institutions- och universitetskostnader) och ev. övriga omkostnader. 19 av de tillskrivna projekten (13 inom Jubileumsdonationen och 6 inom Kulturvetenskapliga donationen) kom att besökas. Svenska filminstitutet har utvärderats i särskild ordning (se nedan).

Beredningsgruppen för ekonomi, geografi m.m. besökte Stockholms universitet och Telemuseum den 8 november 2001. Följande 3 projekt valdes ut för besöket:

Professor Eskil Wadensjö – J1998-0161

Effekter av den högre utbildningens utformning

Institutet för social forskning

Anslag t.o.m. 2000-12-31

Totalt beviljat: 1 680 000 kr

Professor Ulf Sporrang – J1998-0221

Hur markägande och dispositionsrätt till mark har påverkat landskapets kulturella särdrag sett ur ett nordiskt perspektiv

Kulturgeografiska institutionen

Anslag t.o.m. 2001-12-31

Totalt beviljat: 985 000 kr

Docent Jan Garnert – J1999-0258

Telefonsamtal: Kulturhistoriska perspektiv på telefonen

Telemuseum

Anslag t.o.m. 2002-12-31

Totalt beviljat: 3 031 000 kr

Beredningsgruppen för beteendevetenskap, socialmedicin m.m. besökte Umeå universitet den 13 november 2001. Följande fyra projekt valdes ut för besöket:

Docent Erik Stolterman – J1996-0019

Avancerad gestaltningsteknik och samhällsplanering

Institutionen för informatik

Anslag t.o.m. 1999-12-31

Totalt beviljat: 2 475 000 kr

Docent Gunnar Kullgren – J1996-0050

Brott, bedömning och behandling av psykiskt störda lagöverträdare

Institutionen för psykiatri

Anslag t.o.m. 1999-12-31

Totalt beviljat: 1 900 000 kr

Professor Stefan Svallfors – J1998-0043

Svenska värderingsförändringar i jämförande perspektiv

Sociologiska institutionen

Anslag t.o.m. 2003-12-31

Hittills beviljat: 1 430 000 kr

Professor Britta Lundgren – J1998-0171

Tillit under omprövning: Överlevnad efter våldsbrott, sjukdom och olycksfall

Institutionen för etnologi

Anslag t.o.m. 2001-12-31

Totalt beviljat: 3 187 500 kr

Beredningsgruppen för statsvetenskap, juridik, statistik m.m. besökte Göteborgs universitet den 22 oktober 2001. Följande 3 projekt valdes ut för besök:

Professor Peter Esaiasson – J1994-0202

Riksdagen och den representativa demokratin inför 2000-talet

Statsvetenskapliga institutionen

Anslag t.o.m. 1997-06-30

Totalt beviljat: 1 361 530 kr

Professor Jon Pierre – J1995-0227

Marknaden som politisk aktör

Statsvetenskapliga institutionen

Anslag t.o.m. 1998-06-30

Totalt beviljat: 1 587 000 kr

Professor Ulf Bjereld – K1997-5016

Sverige under kalla kriget

Statsvetenskapliga institutionen

Anslag t.o.m. 2001-12-31

Totalt beviljat: 6 425 000 kr

Beredningsgruppen för humaniora besökte Göteborgs universitet den 7 september 2001. Följande 4 projekt valdes ut för besöket.

Professor Robin Cooper – J1997-0134

Information exchange in human language dialogue

Institutionen för lingvistik

Anslag t.o.m. 1999-12-31

Totalt beviljat: 1 100 000 kr

Närvarande sakkunnig: Professor Jan Anward

Docent Birgitta Forsman – J1998-0120

Forskningsetik – kunskapsutveckling, makt och värderingar

Centrum för forskningsetik

Anslag t.o.m. 2002-12-31

Totalt beviljat: 1 705 000 kr

Närvarande sakkunnig: Professor Carl-Henric Grenholm

Filosofie dr Karin Hult – J1999-0200

Utgåva av Theodoros Metochites, "Semeioseis gnomikai 27–60"

Klassiska institutionen

Anslag t.o.m. 2002-12-31

Totalt beviljat: 1 370 000 kr

Närvarande sakkunnig: Professor Jan Olof Rosenqvist

Professor Karin Aijmer – J1999-0366

Kontrastiva studier i översättningsperspektiv

Engelska institutionen

Anslag t.o.m. 2003-12-31

Totalt beviljat: 3 500 000 kr

Närvarande sakkunnig: Professor Bengt Sigurd

Beredningsgruppen för Kulturvetenskapliga donationen besökte Uppsala universitet den 21 augusti 2001. Följande 3 projekt valdes ut för besöket:

Professor Carl-Olof Jacobson – K1994-5209

Vetenskaplig utgåva av Carl von Linnés brevväxling

Svenska Linné-sällskapet

Anslag t.o.m. 2002-12-31

Hittills beviljat: 11 040 000 kr

Professor Brynja Svane – K1994-5270

Översättning och tolkning som språk- och kulturmöte

Flera institutioner för moderna språk vid Uppsala respektive Stockholms universitet

Anslag t.o.m. 2003-12-31

Totalt beviljat: 26 000 000 kr

Överbibliotekarie professor Ulf Göranson – K1999-7018

Källor till Europas vetenskapshistoria: Dr Erik Wallers vetenskapshistoriska samling i Uppsala universitetsbibliotek

Uppsala universitetsbibliotek

Anslag t.o.m. 2000-12-31

Totalt beviljat: 2 500 000 kr

Beredningsgruppen för Kulturvetenskapliga donationen besökte också Stockholms universitet: den 22 augusti 2001 (Åmarks projekt) samt den 13 december 2001 (Kulicks projekt).

Professor Klas Åmark – K1994-5101

Välfärdsstat i brytningstid: Ett historiskt-samhällsvetenskapligt forskningsprogram om välfärdsstatens omdaning i Sverige och i OECD-länderna

Historiska institutionen och SOFI

Anslag t.o.m. 2003-12-31

Totalt beviljat: 20 616 000 kr

Professor Don Kulick – K1999-5061

Heteronormativitet: en tvärvetenskaplig och empirisk undersökning

Socialantropologiska institutionen/Centrum för kvinnoforskning

Anslag t.o.m. 2002-12-31

Hittills beviljat: 8 400 000 kr

Närvarande sakkunnig: Professor Britt-Marie Thurén

Under år 2001 beslöt RJ att pröva ett nytt tillvägagångssätt vid utvärderingen av det infrastrukturella stödet. Utvärderingsföretaget *Kunskapsbolaget* har anlitats och två av dess medarbetare, Björn Kärrberg och Tage Nordkvist, har utifrån företagets ”generella modell för uppföljning av projekt” under hösten utvärderat ett infrastrukturprojekt vid Svenska filminstitutet. Detta arbete kommer att redovisas i början av år 2002. Företaget har också givits uppdraget att kommentera RJ:s administrativa rutiner för kontraktsskrivning och uppföljning. En genomgång av Kunskapsbolagets utvärderingsmodell och allmänna kommentarer kommer att göras av RJ:s kansli under år 2002.

Direktör Hans Ottosson (ansvarig fr.o.m. år 2000 direktör Margareta Kühne) – K1998-5158

Offentliggörande av svensk filmdatabas

Svenska filminstitutet

Anslag t.o.m. 1999-12-31

Totalt beviljat: 1 000 000 kr

Härutöver har RJ medverkat vid ett internationellt symposium den 29 oktober 2001 i riksdagen som en avslutning av nedanstående forskningsprogram.

Professor Barbara Hobson – K1994-5265

Ett program för jämförande genusforskning

SOFI, Stockholms universitet

Anslag t.o.m. 1998-12-31

Totalt beviljat: 5 900 000 kr

Programmet för jämförande genusforskning av är ett av de första som finansierades av den kulturvetenskapliga donationen. Vid detta symposium presenterades internationella projekt och avhandlingar inom detta forskningsprogram. Symposiet representerade fem års internationellt forskningsarbete inom de samhällsvetenskapliga disciplinerna och inkluderade både presentationer av enskilda forskningsprojekt och diskussioner med författarna till två internationella bokprojekt; *Fathers and the State* och *Recognition and Redistribution*. Symposiet, som samlade ett sjuttiototal deltagare varav cirka hälften var utländska forskare, inleddes med välkomstord av Stockholms universitets rektor Gustaf Lindencrona. Ordförande och koordinator för detta arrangemang var fondens direktör Dan Brändström respektive professor Barbara Hobson. Symposiet avslutades med en mottagning för de inbjudna deltagarna på Spökslottet.

Anslag till forskningsprojekt och infrastrukturellt stöd

Riksbankens Jubileumsfond har under det gångna året beviljat drygt 350 miljoner kronor i anslag till forskningsändamål, vilket framgår av tabellen ”Beviljade forskningsmedel år 2001 per donation”, och statistiska uppgifter om beviljade medel till forskning. Den totala anslagsnivån är ca 150 miljoner kronor lägre än föregående år. Förklaringen till den stora skillnaden ligger i att styrelsen för år 2000 beslöt att – till följd av det extremt gynnsamma finansiella läget – göra en engångsavsättning om 140 miljoner kronor. Den budgeterade anslagsnivån är i princip oförändrad i förhållande till förra året.

Söktrycket är mycket högt. Vid årets ansökningstillfälle inkom totalt 844 nya ansökningar, vilket är totalt 200 fler än föregående år. Det totala sökbeloppet för dessa uppgick till 1 378 miljoner kronor. Till Jubileumsdonationen inkom 427 ansökningar, 1 ansökan färre än föregående år. Av dessa beviljades 37 ansökningar. Till Kulturvetenskapliga donationen inkom 358 ansökningar vilket var 138 fler än föregående år. Här kunde 12 ansökningar beviljas.

Infrastrukturellt stöd beviljas i form av engångsanslag. Detta stöd avser insatser som syftar till att främja framtida forskning. Under 2001 budgeterades 7 miljoner kronor inom Jubileumsdonationen och 18 miljoner kronor inom den kulturvetenskapliga donationen för detta ändamål. Totalt inkom 59 ansökningar, därav beviljades sammanlagt 13. Förra året beviljades 37 av 87 ansökningar. 30 ansökningar kunde beviljas genom en extra avsättning, 7 ansökningar beviljas inom den ordinarie budgetramen.

Av de sökta beloppen för nya projekt beviljades ca 7,5 % – en lägre andel i jämförelse med föregående års ca 10 %. Andelen nya beviljade ansökningar (33,5 %) i relation till det totala antalet beviljade ansökningar (dvs. inklusive fortsättningsansökningarna) ligger ungefär på samma nivå som föregående år (31,5 %). Den totala andelen beviljade forskningsprojekt från kvinnliga huvudsökande har i jämförelse med föregående sjunkit med 1 % till 32. Däremot är det totala antalet deltagande kvinnor i RJ:s projekt högre – ca 38 %.

Stiftelsen har utöver dessa anslag beviljat 95 symposieanslag (se nedan).

Inom Kulturvetenskapliga donationens budgeterade medel för infrastruktursatsningar märks bl.a. tre satsningar på stöd till uppbyggnad av forskningsmiljöer: Internationellt vetenskapscentrum vid Örebro universitet, Humanistlaboratorium vid Lunds universitet, planeringsstöd för skapandet av ett institut för kulturstudier ACSIS (Advancing Cultural Studies in Sweden) vid Linköpings universitets Campus Norrköping. De kommande jubileerna Carl von Linné 300 år (år 2007) och Heliga Birgitta 700 år (år 2003) uppmärksammas genom fortsatta projektstöd. Vidare stöds ett projekt vid Collegium Budapest – ”Honesty and Trust” – som skall förbereda ett större tvärvetenskapligt projekt, i vilket man kommer att studera hur ärlighet och korruption påverkar relationerna såväl i privatlivet, det offentliga livet som i affärlivet. I år ges även fortsättningsvis stöd till nya projekt för uppordning, bevarande och digitalisering av arkiv. Däribland märks särskilt projektet vid Statens musiksamlingar som både handlar om att bevara och tillgängliggöra stora mängder av raritetsmaterial bl.a. i Svenskt visarkiv.

Pro Futura

Programmet Pro Futura med fem Torgny Segerstedt-forskare, som beviljades medel år 2000, har visat sig vara en stor framgång och har också rönt betydande internationell uppmärksamhet som det kanske mest innovativa programmet i Europa för att främja samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning på den postdoktorala nivån. Det fanns alltså starka skäl till att bereda ytterligare tre forskare möjlighet att ingå i programmet. 7 miljoner kronor beviljades därför ur budgeterade medel för infrastrukturella insatser inom Jubileumsdonationen. En kommitté utsågs som inför styrelsens sammanträde den 25 oktober 2001 utsåg följande tre forskare: Fil. dr Lena Halldenius, filosofi, Lunds universitet; Fil. dr Coco Norén, lingvistik, Uppsala universitet; Fil. dr Christofer Edling, sociologi, Stockholms universitet.

Omkostnadsavgifter

Beviljade anslag från RJ disponeras enligt särskilda villkor som anges i kontrakt med varje anslagsmottagare. De flesta av dessa fördelade anslag administreras av statliga universitet och högskolor, som då också är arbetsgivare för den personal som avlönas från anslagen. För anslagsmedel, som utbetalats efter den 1 juli 1991, har utöver ett omkostnadspålägg på 13,6 % tillkommit ett påslag för mervärdesskatt på ca 8,7 % räknat på projektanslaget. För an-

slag som efter den 1 juli 1994 administreras via statliga högskoleenheter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde räknar RJ numera även med ett påslag på 10 % för lokalkostnader på de belopp som beräknas för själva forskningsprojekten. Hos andra anslagsförvaltare än universiteten, såväl statliga som privata, är de omkostnadsavgifter som tas ut oftast lägre.

Frågan om full kostnadstäckning (täckning av overheadkostnader, täckning av indirekta kostnader) har diskuterats under lång tid i bl.a. flera forskningsutredningar och propositioner. Senast behandlades den i propositionen 2000/01:3 Forskning och förnyelse. I propositionen ges bl.a. en kortfattad översikt över frågans hantering under 1990-talet.

Under våren 2001 träffades en överenskommelse mellan Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Verket för innovationssystem (Vinnova). I överenskommelsen kom parterna överens om att initiera ett projekt i två steg, som syftar till att kartlägga enskilda forskningsprojekts faktiska kostnader. Projektet gäller i första hand lokalkostnaderna, men även övriga kostnader skall kunna belysas.

Parterna var överens om att inbjuda någon eller några av forskningsstiftelserna och Riksbankens Jubileumsfond att delta i arbetet under steg 2 och att inrätta en gemensam ledningsgrupp.

Den nu utsedda arbetsgruppen består av 16 representanter för 7 lärosäten och 6 externa finansiärer och med f. statsrådet Ingemar Mundebo som ordförande. Den av RJ utsedde företrädaren är vd Dan Brändström. Arbetsgruppens uppgift förutom att genomföra projektet är att lämna förslag till underlag för förhandlingar om en ny överenskommelse om framtida täckning av indirekta kostnader i externt finansierade projekt.

Avslutningsvis bör nämnas att osäkerheten om den finansiella marknadens utveckling under kommande år är mycket stor. Mot denna bakgrund har RJ i budgeten för 2002 utgått från en kostnadsnivå som ligger i nivå med 2001 års. Beträffande utdelningen av forskningsmedel råder emellertid en viss försiktighet i sådana åtaganden som har långsiktiga konsekvenser.

För Jubileumsdonationens del har styrelsen redan tidigare beslutat att anslagen i princip bör utdelas för två eller maximalt för tre år. I nuvarande läge rekommenderas att huvuddelen av anslagen inom denna donation bör bli tvååriga.

För den kulturvetenskapliga donationen har det också angivits en viss försiktighet med de fleråriga åtagandena, något som i praktiken innebär att det nu görs en relativt kraftig utökning av infrastrukturinsatser som är engångsanslag. Nivån för nya fleråriga forskningsprojekt/program kommer att ligga på en nivå som motsvarar årets.

Anslag till symposier, seminarier, forskningsinformativa insatser, informationsutbyte m.m.

RJ söker genom anslag till symposier, seminarieverksamhet och forskarnätverk bereda forskare möjlighet att utveckla nya forskningsområden. Avsikten är att uppmuntra forskare att genom samarbete, gärna med tvärvetenskaplig inriktning, utveckla nya forskningsprojekt. RJ:s medel för forskningsplanering har varit mycket efterfrågade i forskarsamhället. Behovet av medel till ”nya initiativ” förefaller växa.

Riksbankens Jubileumsfond anordnar regelmässigt egna symposier och seminarier (ibland tillsammans med andra forskningsstödjande organ inom eller utom landet) i syfte att identifiera forskningsbehov och kartlägga eller presentera kunskapsläget inom ett visst område. RJ medverkar även i olika forskningsinformativa aktiviteter. Dit hör exempelvis RJ:s mångåriga stöd till utgivningen av Forskning & Framsteg.

Stiftelsens styrelse har i budgeten för 2001 avsatt 10 000 000 kr för att stödja symposier, seminarier och forskningsinformativa insatser. Under 2001 behandlades 152 sådana ansökningar varav 52 (34 %) hade inkommit från kvinnliga huvudsökande. 95 ansökningar, av vilka 30 (32 %) var ingivna av kvinnliga forskare, beviljades ett sammanlagt belopp på 9 965 000 kr.

Många av de forskningsprojekt som Riksbankens Jubileumsfond stöder, belyser problem som är av allmänt samhällsintresse. Det är angeläget att forskningsresultaten blir kända i samhället och blir föremål för diskussion, kritisk granskning och användning. RJ har därför på olika sätt försökt medverka till att ett sådant informationsutbyte underlättas. Under året har flera nationella och internationella aktiviteter bedrivits i syfte att följa och sprida kännedom om den forskning som stöds och att stimulera informationsutbyte om forskningsresultat mellan olika grupper i samhället.

Ett av Riksbankens Jubileumsfonds mer betydande engagemang inom ramen för avsättningen för Symposier, seminarier och forskningsinformativa insatser har varit stödet till de årligen återkommande svenska historiedagarna. De Svenska Historiedagarna är en ideell förening som bildades 1993 för att stimulera historisk forskningsinformation och bredda kontakterna mellan fackhistoriker och en historieintresserad allmänhet. RJ har sedan 1995 såsom en av många finansiärer stött De Svenska Historiedagarna och därigenom sökt att bidra till denna betydelsefulla forskningsinformativa insats.

De Svenska Historiedagarna hölls det gångna året i Göteborg. Det brett upplagda programmet innehöll bl.a. sessioner om Stat, nation, folk och demokrati i Europa 1500–1900, Västsverige under medeltiden och Folkhem och folkgemenskap – en jämförelse mellan Sverige och Tyskland 1930–1945.

De Svenska Historiedagarna hölls 1994 i Örebro, 1995 i Uppsala, 1996 i Lund, 1997 i Kalmar, 1998 i Stockholm, 1999 i Åbo och 2000 i Karlstad.

Stipendier

I nu gällande stadgar för RJ anges att ”hinder föreligger inte mot att tillskott till stiftelsens medel kan ske i form av donation från enskild”. En sådan donation erhöles 1992 från den år 2000 avlidne hemmansägaren Erik Rönnerberg, Fagerdal, Hammerdal. Donationen ingår nu i RJ: s förmögenhetsmassa och förvaltas tillsammans med RJ: s övriga tillgångar. Värdet av donationen uppgår vid årsskiftet till 17,6 miljoner kronor. Avkastningen skall av RJ delas ut *i form av treåriga forskarstipendier* (s.k. post doc.-stipendier) *till yngre forskare vid Karolinska Institutet (KI) i Stockholm för vetenskapliga studier av åldrande och åldersrelaterade sjukdomar*. Nuvarande stipendiat fram till 30 juni 2002 är Jan Näslund, Institutionen för geriatrik, Huddinge sjukhus.

Ytterligare en donation erhöles vid slutet av 1994 och med ett tillägg i slutet av 1996 från Erik Rönnerberg. De nya donationerna uppgick till 2,5 miljoner kronor och skall liksom den tidigare donationen ingå i RJ:s förmögenhetsmassa och förvaltas tillsammans med RJ:s övriga tillgångar. Det samlade marknadsvärdet uppgår vid årsskiftet till 5,5 miljoner kronor. Avkastningen av den nya donationen skall av RJ delas ut *i form av treåriga forskarstipendier* (s.k. post doc.-stipendier) *till yngre forskare vid Karolinska Institutet i Stockholm för vetenskapliga studier av sjukdomar under de tidiga barnåren*. Nuvarande stipendiater intill 30 juni 2002 är Dionisios Chrysis, Barnendokrinologiska laboratoriet, Astrid Lindgrens barnsjukhus, Ulla Holtbäck, institutionen för kvinnors och barns hälsa, Karolinska sjukhuset, Agneta Nordenskjöld, Astrid Lindgrens barnsjukhus och Agneta Rydberg, Institutionen för klinisk vetenskap, Huddinge sjukhus. Alla fyra är knutna till Karolinska Institutet.

Nils-Eric Svenssons fond instiftades 1993 och skall, enligt styrelsens beslut, sträcka sig till utgången av år 2015. Enligt detta skall RJ årligen göra en avsättning så att minst 150 tkr i 1994 års penningvärde kan delas ut varje år.

Ändamålet för Nils-Eric Svenssons fond är att genom stipendiering främja ett ömsesidigt forskarutbyte inom Europa. Nils-Eric Svenssons fond skall ge möjlighet dels för yngre disputerade svenska forskare att resa och under kortare tid vistas i en framstående europeisk forskningsmiljö, dels för yngre europeiska forskare att vara verksamma vid en svensk forskningsinstitution.

Vid en prisceremoni i riksdagshuset den 22 mars 2001 uppmärksammades fyra mottagare av stipendierna ur Nils-Eric Svenssons fond. Stipendierna utdelades till:

– *Fredrik Burström*, Industriellt miljöskydd, KTH, som för sitt stipendium kunde åka till London och forska vid Imperial College, Centre for Environmental Technology.

– *Christian Pohl*, Collegium Helveticum, Zürich, Schweiz, som inbjudits till institutionen för vetenskapsteori, Göteborgs universitet.

– Den tredje stipendiaten, *Eva Pettersson*, Kemisk ekologi, Göteborgs universitet, kunde resa till Freie Universität i Berlin för sitt stipendium.

Stipendierna (100 000 kr vardera) överlämnades av Ulla Kalén-Svensson, hustru till framlidne Nils-Eric Svensson. Juryn för urval av de svenska stipen-

diaterna bestod av professorerna Stig Strömholm (ordf.), Christer Jönsson, Gunnar Törnqvist och Rune Åberg med verkställande direktören Dan Brändström som föredragande. Den tredje stipendiaten utses efter förslag från fristående europeiska forskningsstiftelser med anknytning till den s.k. Haagklubben, vars styrelse årligen nominerar en kandidat varefter RJ:s presidium fattar det definitiva beslutet.

Ytterligare ett stipendium delades ut vid denna prisceremoni. Stiftelsens ordförande Stig Strömholm överlämnade RJ:s Forschungspreis für Deutsche Wissenschaftler inom ramen för det ömsesidiga utbytesavtalet med Alexander von Humboldt-Stiftung. Priset utdelades till den framstående tyske forskaren Professor Dr. Jürgen Schriewer, Abteilung Vergleichende Erziehungswissenschaft, Institut für Allgemeine Pädagogik, Philosophische Fakultät, Humboldt-Universität zu Berlin. Han hade bjudits in att forska vid institutionen för internationell pedagogik, Stockholms universitet.

Genom de donationer som under de senaste åren överlämnats till RJ för att där samförvaltas med grunddonationen närmar sig RJ liknande större fonder i bl.a. Finland, Frankrike och Tyskland. Denna form för samförvaltning, som dessa fonder ger prov på, bidrar till effektiv förmögenhetsförvaltning, samtidigt som professionell fördelning av anslag till vetenskaplig forskning kan garanteras.

Forskarskolor

Forskarskolan i matematik med ämnesdidaktisk inriktning

För att stärka matematikämnet i skolan beslutade RJ förra året att satsa 45 miljoner kronor på en nationell forskarskola i matematik med ämnesdidaktisk inriktning. Medlemmarna av Svenska kommittén för matematikutbildning (SKM) utsågs att planera och leda genomförandet av denna forskarutbildningsinsats. RJ utlyste i januari 2001 genom annonser och på sin hemsida sammanlagt 15 doktorandtjänster inom forskarskolan. Ett oväntat stort intresse för att delta i denna forskarutbildning visade sig genom att det vid ansökningstidens utgång hade inkommit 136 ansökningar, varav drygt 40 % var från kvinnliga sökande.

12 institutioner ansökte om att få medverka i forskarskolan. Dessa ansökningar granskades av 3 utländska experter med stor erfarenhet av forskarutbildning med särskild inriktning på matematikdidaktik. Syftet var att bedöma om forskarmiljön vid institutionerna kunde erbjuda doktorander en tillfredsställande arbetssituation. Stor vikt lades vid handledarkompetensen inom detta i Sverige ganska utvecklade forskningsfält. Utifrån denna bedömning beslutade ledningsgruppen utse tio institutioner att ingå i forskarskolan. Dessa är spridda över hela landet från Luleå i norr till Kristianstad i söder och både stora universitet och mindre högskolor ingår. 7 kvinnor och 8 män valdes att ingå i forskarskolan och antogs samtidigt som doktorander vid sina respektive

institutioner. Många av institutionerna har anlitat utländska forskare som biträdande handledare för att stärka miljöerna.

Vetenskapsrådet beslutade i juni att bevilja medel så att ytterligare 6 doktorander, 3 kvinnor och 3 män, kunde erbjudas plats i forskarskolan. Sammanlagt deltar nu 21 doktorander på heltid. Forskarskolans kurser och seminarier är dessutom öppna för andra doktorander.

Ledningsgruppens ledamöter har utsetts att vara mentorer både för institutionerna och för doktoranderna. Syftet är att ledningsgruppen genom en tätare kontakt kan stödja miljöerna ytterligare och att ledningsgruppen får bättre inblick i verksamheten. Som mentorer till doktoranderna skall de komplettera det stöd som doktoranderna får inom institutionen och av externa handledare.

Den första gemensamma kursen hölls vid Umeå universitet under första hälften av höstterminen med två veckolånga träffar i Umeå och däremellan arbete vid hemmainstitutionen. Handledarna vid alla institutionerna har också erbjudits ett program under hösten, och uppslutningen har varit mycket god.

Forskarskola i moderna språk

Riksbankens Jubileumsfonds forskarskola i moderna språk startade den 1 september 1999 med 32 deltagare. 2 av deltagarna i forskarskolan har hittills – på grund av ändrade studieval – avbrutit sina doktorandstudier. Under de nu avslutade två första läsåren har forskarskolans styrgrupp vinnlagt sig om att skapa samhörighet inom doktorandgruppen, i vilken ingår deltagare från åtta av landets universitet. Detta har bl.a. gjorts genom att forskarskolan innefattat ett par obligatoriska kursveckor varje termin. Härutöver har skolan också kunnat stödja flera specialkurser, som varit öppna även för andra doktorander. En viktig förutsättning för kurserna har varit det positiva samarbete, som etablerats mellan forskarskolans ledning och handledare och lärare vid doktorandernas hemmainstitutioner. Lokaliseringen av kurserna har därmed kunnat växla mellan olika lärosäten, vilket varit stimulerande för deltagarna och lagt grunden för omfattande vetenskapliga kontakter. Huvuddelen av doktorandernas arbete fullgörs annars inom den vanliga forskarutbildningen vid den universitetsinstitution där de är antagna. I slutet av varje läsår avges en årsrapport från doktorand och handledare till forskarskolans styrgrupp, vilken med ledning härav prövar om fortsatt finansiering skall utgå.

Från och med höstterminen 2001, då det tredje året av RJ:s forskarskola i moderna språk påbörjades, kommer de samlade aktiviteterna att inriktas på en gemensam seminarievecka i början av varje läsår. Då ska varje doktorand lägga fram en promemoria rörande någon del av sitt avhandlingsprojekt, vilken sedan diskuteras. Till dessa seminarier inbjuds även doktorandernas samtliga handledare. Det första arrangemanget av denna typ hölls vid Språkvetenskapligt centrum, Uppsala universitet, den 1–3 oktober 2001.

The Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies – SSAAPS

Under 2000 beslutade styrelsen att i samverkan med STINT göra en satsning för att stärka den vetenskapliga kompetensen i Sverige avseende Stilla-havsasien. Satsningen har formen av ett program innefattande forskarskola, gästforskarprogram, tidsbegränsade postdoktorala befattningar, internationella konferenser och aktiviteter för att bygga nätverk mellan svenska forskningsmiljöer och universitet i Stilla-havsasien. Som ett första steg i arbetet anslog RJ i slutet av år 2000 2,6 miljoner kronor till finansiering av förberedelser och koordination samt 3 postdoktorala tjänster. STINT beslutade under 2000 att stödja programmet med 3 miljoner kronor per år under perioden 2001–2005.

Våren 2001 tillkallade RJ och STINT en gemensam styrgrupp för programmet bestående av professorerna Olof Ruin, Stockholms universitet, ordförande, Hans Blomqvist, Handelshögskolan i Vasa, Christer Gunnarsson, Lunds universitet, Ida Nicolaisen, Köpenhamns universitet och Thommy Svensson, Världskulturmuseet, Göteborg. Forskningsdirektör Mats Rolén, RJ, och forskningssekreterare Mari-Anne Roslund, STINT, har varit adjungerade i styrgruppen. Professor Jon Sigurdsson, Japaninstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm, utsågs till programmets koordinator fr.o.m. den 1 maj 2002.

Under året har styrgruppen efter utlysning och ansökan utsett de 3 första gästforskarna till programmet och även fördelat de 3 postdoktorala befattningarna. Dessa påbörjar sin verksamhet inom programmet under år 2002. För att stimulera doktorandrekrytering och samordna nya forskningsinitiativ har professor Sigurdsson informerat om programmet vid forskningsinstitutioner i Norden och även haft kontakter med ett antal relevanta universitet i Stilla-havsasiensländerna. Ett led i detta arbete är den workshop som skall anordnas i Hong Kong i mars 2002. Programmet har avsatt medel för en svensk årlig konferens rörande forskning med anknytning till Stilla-havsasien. Arrangörskapet för dessa konferenser kommer att växla mellan olika universitet.

De tio doktorandtjänsterna inom SSAAPS:s forskarskola utlyses våren 2002 och tillträds under höstterminen 2002. Doktoranderna kommer att följa såväl gemensamma kurser som ordinarie kurser vid sina hemmainstitutioner.

Forskarskola för museianställda

I dag är det endast ett fåtal museitjänstemän som har vetenskaplig skolning. Detta gäller även högre tjänstemän som museichefer, avdelningschefer och förste antikvarier. Den traditionella museitjänstemannen med forskarbakgrund i discipliner som konsthistoria, arkeologi, etnologi eller historia är i stort sett försvunnen beroende på förändrade rekryteringskrav och uppkomsten av nya karriärvägar. Den senaste forskarutbildningsreformen med krav på helfinansiering före antagning har ytterligare försvårat möjligheterna för museianställda att skaffa sig forskarkompetens.

Riksbankens Jubileumsfond har under senare delen av 1990-talet bl.a. genom att anordna konferenser uppmärksammat museernas roll i forskningen

om vårt kulturarv (se t.ex. *Kulturarvet, museerna och forskningen*, 1999) och även funnit det angeläget att stärka den vetenskapliga kompetensen bland de museianställda. RJ beviljade därför år 1999 en ansökan från landsantikvarie Sten Rentzhog, Jämtlands läns museum, och professor Janken Myrdal, SLU, om planeringsmedel med sikte på att utforma ett forskarutbildningsprogram för museianställda. Med hjälp av de beviljade medlen genomfördes bl.a. en förstudie, som visade att det fanns ett mycket stort intresse bland museianställda att genomgå forskarutbildning. Utifrån förstudien utformades sedan en ansökan om ett forskarutbildningsprogram som ingavs till den kulturvetenskapliga donationen 2001. Programmet föreslogs vända sig till anställda vid museer och den statliga kulturmiljövårdsorganisationen. Deltagarna skulle bedriva fullständiga doktorandstudier och disputerat, samtidigt som de förblev anställda på sina ordinarie arbetsplatser. Anställningarna kunde enligt förslaget kombineras med 20 % tjänstgöring på respektive grundtjänst.

RJ:s styrelse fann ansökan mycket angelägen och beviljade totalt 25 miljoner kronor till programmets genomförande ur Kulturvetenskapliga donationen. Anslaget är fördelat på 5 miljoner kronor per år i fem år och avser finansiering av 10–11 doktorander. Medlen förvaltas och administreras av Nordiska museet. Programmet gavs under hösten 2001 namnet Nordiska museets forskarskola och leds av en styrgrupp bestående av landsantikvarie Sten Rentzhog, Jämtlands läns museum, ordförande, professorerna Bengt Ankarloo, Lunds universitet, Janken Myrdal, SLU, Birgitta Svensson, Nordiska museet och Stockholms universitet, styresman Christina Mattsson, Nordiska museet, docent Mats Rolén, forskningsdirektör, RJ, och fil.dr Ulrich Lange, RAÄ, sekreterare och forskarskolans koordinator. Doktorandtjänsterna skall utlysas och tillsättas under våren 2002, och forskarskolan skall starta sin verksamhet höstterminen 2002.

Områdesgrupper

Områdesgruppen för forskning om konst och gestaltning

Denna områdesgrupp har under året avslutat sitt arbete. Den har, liksom under föregående år, i huvudsak arbetat med tre områden:

- Forskning om kulturpolitik i vid mening
- Forskningsprogram inom arkitektur, form och formgivning
- Relationen mellan forskning, kulturinstitutioner, kulturutövare samt utbildningar med inriktning mot kultursektorn.

Under den första punkten har arbetet med att följa upp de tre seminarier som anordnades vid Unescos världskonferens *Intergovernmental Conference on Cultural Policies* i Stockholm våren 1998 fortsatt. Professorerna Karl Eric Knutsson och Carl-Johan Kleberg har liksom tidigare haft ansvaret för att följa och driva de frågor som rör behovet av nya forskningsansatser. Båda har

medverkat som föredragshållare vid nationella och internationella konferenser. Knutsson har under året medverkat i överläggningar och skapat samsamarbetsstrukturer mellan RJ och FN-organ som Fredsuniversitetet i Costa Rica, UNDP, Unicef, Unesco men även med Världsbanken, Rockefeller Foundation, Bellagio Forum on Socially and Environmentally Sustainable Development.

I *Stockholm Action Plan on Cultural Policies for Development* betonades bl.a. vikten av att stimulera utbytet av teorier och praktiska erfarenheter och att initiera forskning för att stärka kunskapsbasen rörande kultur och mänsklig utveckling.

Som ytterligare ett led i detta arbete inledde RJ under år 2000 samarbete med Sida med syfte att bygga upp bättre kunskap rörande existerande "verktyg" för att evaluera och initiera kulturpolitiska åtgärder. Dit hör t.ex. kvantitativa och kvalitativa indikatorer, vilka används såväl i vetenskapliga sammanhang som i internationell och nationell statistik. RJ och Sida utformade hösten 2000 ett gemensamt internationellt projekt kring dessa frågor och avsatte tillsammans 2 miljoner kronor till genomförandet. Projektet gavs titeln "Improving the Tools for the Planning, Reporting and Assessment of Cultural Policies for Human Development". RJ och Sida inbjöd även Kulturdepartementet, Svenska unescorådet och Dag Hammarskjölds Minnesfond. (Svenska institutet och Statens kulturråd har sedermera engagerats i arbetet) att ingå i projektets ledningsgrupp. Till projektledare engagerades en internationellt ledande forskare inom det kulturpolitiska området, professor Colin Mercer, The Nottingham Trent University. Till stöd för honom kontrakterades ett antal experter från Afrika, Asien och Latinamerika. Projektet har sin bas i en grundläggande teoretisk diskussion om kultur och utveckling och söker analysera och värdera vilka olika typer av "verktyg" som hittills använts eller skulle kunna användas i framtiden för att förbereda eller evaluera kulturpolitiska insatser. Arbetet innefattar exemplifierande fallstudier från alla världsdelar.

Under hösten 2001 utarbetade professor Mercer en interimrapport från projektet, vilken presenterades och diskuterades vid en internationell konferens med ett sextiotal deltagare i Uppsala den 2–4 december. I konferensens öppningssession medverkade generaldirektör Bo Göransson, Sida, direktör Dan Brändström, RJ, och rektor Bo Sundqvist, Uppsala universitet, med hälsningsanföranden från respektive organisation. Kulturminister Marita Ulvskog talade sedan över ämnet "Following up the Stockholm Action Plan". Konferensen ägnades sedan åt diskussioner och grupparbeten rörande interimrapporten. Bland deltagarna märktes representanter från EU, Unesco, Europarådet, kulturministerierna i Finland, Kanada, Norge och Kuba och forskare och praktiker från samtliga världens kontinenter. De synpunkter som framfördes skall inarbetas i den slutrapport som skall presenteras för en internationell läsekrets våren 2002. Konferensen genomfördes med stöd av Uppsala universitet och Dag Hammarskjölds Minnesfond. Ansvariga för arrangemanget var projektets ledningsgrupp i vilken ingår forskningsdirektör

Mats Rolén, ordförande och tillika planeringsansvarig, professorerna Carl-Johan Kleberg och Karl Eric Knutsson, forskningssekreterare Fredrik Lundmark, RJ, enhetschef Lena Johansson, avdelningsdirektör Jessica Pellrud och forskningssekreterare Jan Lundius, Sida, departementsråd Pia Erson och departementssekreterare Nina Ulvelius, Kulturdepartementet, departementssekreterare Eva Hermanson, Svenska unescorådet, direktör Olle Nordberg, Dag Hammarskjölds Minnesfond och avdelningsdirektör Mikael Schultz, Svenska institutet.

Områdesgruppen hade sitt sista sammanträde den 17 oktober på Liljevalchs konsthall. Till sammanträdet hade inbjudits riksdagens kulturutskott, som gavs en rad exempel på den verksamhet som stötts och initierats av gruppen. Direktör Dan Brändström öppnade sammanträdet och orienterade om områdesgruppernas roll i RJ:s verksamhet. Sedan följde presentationer av f. museichef Göran Carlsson, Umeå, professor Lena Johannesson, Göteborgs universitet, museichef Bo Nilsson, Liljevalchs konsthall, professor Björn Linn, Chalmers tekniska högskola, professor Torbjörn Sunesson, SLU, fil.dr Emma Stenström, Handelshögskolan i Stockholm, och professor Carl-Johan Kleberg, RJ. Kulturutskottets ordförande Inger Davidsson framförde utskottets varma tack för de utmärkta presentationer som områdesgruppens ledamöter svarat för under denna eftermiddag.

Områdesgruppens arbete avslutades formellt med att den avlämnade slutrapporten till styrelsen. Denna rapport utarbetades av Egon Hemlin, Uppsala.

Områdesgruppen för forskning om kunskapssamhället

Områdesgruppen har under året sammanträtt vid fyra tillfällen. Det första sammanträdet arrangerades den 24 januari som ett seminarium tillsammans med riksdagens utbildningsutskott, vars ordförande riksdagsledamoten Jan Björkman var värd för mötet. Vid detta tillfälle presenterade ordföranden för områdesgruppen, Dan Brändström, dess arbete i stort samt hölls tre inlägg av medlemmar från områdesgruppen. Professor Lars Engwall vid Företagsekonomiska institutionen, Uppsala universitet, presenterade Aktuella tendenser rörande kunskapsspridning inom managementområdet, vilket t.o.m. gav upphov till en interpellation i riksdagen. Kognitionsforskaren professor Peter Gärdenfors vid Lunds universitet talade under rubriken Hur skall vi bäst använda IT i skolan? – Konsekvenser av modern pedagogisk forskning och kognitionsforskning. Kring temat Optimala forskningsmiljöer – vad vet vi och vad har vi? reflekterade gemensamt statsvetaren professor Bo Rothstein vid Göteborgs universitet och idéhistorikern professor Sverker Sörlin vid SISTER.

Vid mötet den 18 april presenterade docent Nils Uddenberg och riksdagsledamot Majléne Westerlund Panke idéarbetet Forskningen och folket – en ny arena för information och kommunikation mellan allmänhet och forskare. Områdesgruppen har under år 2001 fortlöpande informerats om arbetet och RJ har under året beviljat medel för att inom ramen för verksamheten i RIFO (Sällskapet Riksdagsmän och Forskare) utreda förutsättningarna för en orga-

nisation med detta ändamål. I slutet av året bildades den ideella föreningen Vetenskap och allmänhet.

Vid sammanträdet den 28 augusti diskuterades Olle Edqvists och Peter Gärdenfors insända PM om seminarie- och studieprojekt för forskning om lärandeprocesser, som behandlade frågan om klyftan mellan biologiska och psykologiska perspektiv i forskning om lärandeprocesser och behovet av att identifiera nya forskningsområden för att belysa dessa frågor. Inom ramen för det infrastrukturella projektet Forskningsförberedande åtgärder för Humanistlaboratoriet vid Lunds universitet kom ett stöd att ges till arbetet med dessa frågor.

Vid detta sammanträde diskuterades även det fortsatta arbetet utifrån den under året med stöd från RJ utgivna boken *Re-Thinking Science* (Michael Gibbons, Helga Nowotny & Peter Scott, Polity Press 2001). De tre författarna kommer att ånyo med stöd från RJ producera en tredje del i den trilogi som inleddes med boken *The New Production of Knowledge*. Arbetsnamnet på den tredje boken är *The Implication of Mode 2: Knowledge Production for Institutions and their Leaders*. Ett internationellt symposium kommer att arrangeras av områdesgruppen för diskussion med författarna under arbetets gång.

Vid detta sammanträde och vid det efterföljande den 14 november diskuteras på initiativ av ledamöterna Majléne Westerlund Panke och Sverker Sörlin en kommande konferens kring frågor om forskningens effekter på samhällsutvecklingen. Denna konferens skall behandla en rad frågor som ställs till vetenskapen i dag inklusive det faktum att vetenskapen också avvissas som medel och väg av många civilisations- och vetenskapskritiker. Vid det senare mötet presenterade även stf. generaldirektören Madeleine Sandström och avdelningschef Göran Marklund Vinnovas verksamhet under rubriken Forskning om forskningens effekter och forskning om innovationssystem.

Den utredning som år 2000 på RJ:s uppdrag genomfördes av redaktör Anders Björnsson i samarbete med professor Thorsten Nybom, för att sondera möjligheterna att starta en nyhetstidning för kunskapssektorn med särskild inriktning på universitets- och forskningsvärlden, har under det gångna året resulterat i tillkomsten av tidningen *Dagens Forskning*, vars första nummer utkom den 7 januari 2002. Tidningen ägs av Ideella föreningen Dagens Forsknings vänner under ordförandeskap av Dan Brändström. RJ är medlem i denna förening samt har även under året beslutat att – tillsammans med en rad andra stiftelser, forskningsråd och akademier – avsätta medel som en förlustgaranti under fem år för att stödja tidningsprojektet. Tidningen har många gånger debatterats i pressen under det gångna året och mött ett starkt gensvar från forskarsamhället.

Områdesgruppen för forskning om Kultur – Säkerhet – Hållbar samhällsutveckling

Områdesgruppen har under året sammanträtt fem gånger. En stor del av arbetet kretsade inledningsvis kring att finna en gemensam begreppslig grund och

att avgränsa ett sammanhållet forskningsområde, inom vilket mer specifika och konkreta forskningsprojekt skall kunna utvecklas. För att möjliggöra detta beslutades att dessa diskussioner skulle sammanföras och tryckas till en programskrift för områdesgruppen, med syftet att inleda en dialog med forskarsamhället om framtida forskning inom området. Professor Björn Hettne, Freds- och utvecklingsforskning, Göteborgs universitet, fick samtidigt i uppdrag att med hjälp av områdesgruppens ledamöter färdigställa denna programskrift.

Skriften som under året publicerats under titeln *Kultur – Säkerhet – Hållbar samhällsutveckling* presenterar i tur och ordning de tre begreppen, beskriver deras genes och vetenskapshistoriska kontext, men innehåller också analyser av begreppens inbördes relationer. Det stod också på ett tidigt stadium klart genom områdesgruppens diskussioner att det fanns ett behov av att relatera forskningsområdet till den samhällsförändring som allmänt beskrivs som 'globalisering' och som i programskriften benämns som "det globaliserade samhällstillståndet". Detta tillstånd ger de utvalda begreppen ett delvis nytt innehåll, och det antas likaså förändra såväl de ontologiska, epistemologiska och metodologiska premisserna för projektet att studera kultur, säkerhet och hållbar samhällsutveckling inom en sammanhållen begreppsram.

En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att globaliseringen har skapat en situation där dessa frågor framstår i ett nytt ljus, vilket kräver radikalt nya utgångspunkter för forskning och på längre sikt även för utbildning. *Kulturforskningen* har fått ett enastående uppsving, direkt kopplat till det likaledes snabbt ökande intresset för globalisering, vars mera komplexa manifestationer ligger just på det kulturella området. Inom den *säkerhetspolitiska* forskningen handlar det om nationalstatens förändrade roll och framväxten av såväl nya identiteter som nya hotbilder. Vad gäller *hållbar utveckling* innebär globaliseringen att den traditionella spelplanen för aktörer inom området, den nationella arenan, försvinner. Naturen låter sig inte planeras inom ramarna för nationalstaten utan utgör snarast en global ram som begränsar den samhällsliga utvecklingen.

Riksbankens Jubileumsfond uppvaktades under 2000 av Utrikespolitiska Institutet (UI) angående institutets ställning och framtida utveckling. Efter diskussioner och beredning i områdesgruppen beslutade styrelsen den 20 april 2001 att tillkalla en arbetsgrupp med uppdrag att göra en översyn av UI:s verksamhet och överväga RJ:s möjligheter att bidra till en reformering av institutet. I arbetsgruppens uppdrag ingick att utifrån en analys av UI:s samlade verksamhet lämna förslag till förändringar, där den bedömde detta vara nödvändigt. RJ uppdrog samtidigt åt professor Arild Underdal, Universitetet i Oslo, att med biträde av fil.dr Michael Karlsson, Södertörns högskola, genomföra en vetenskaplig utvärdering av forskningsverksamheten vid UI. Styrelsen för UI beslutade den 28 maj 2001 att välkomna och uttala sitt stöd för RJ:s initiativ.

Till ordförande i arbetsgruppen utsågs professorn i statsvetenskap Christer Jönsson, Lunds universitet. I arbetsgruppen ingick vidare direktör Dan Bränd-

ström, RJ, kanslichef Thomas Hörberg, riksdagen, utrikesutskottet, direktören vid UI Anders Mellbourn, tillika ordförande i styrelsen för STINT, docent Gunnar Sjöstedt (nominerad av UI:s forskare), ambassadör Annika Söder, UD, professorn i statsvetenskap Daniel Tarschys, Stockholms universitet, och forskningsdirektör Mats Rolén, RJ, sekreterare.

Arbetsgruppen avslutade sitt uppdrag den 9 oktober 2001 och överlämnade sedan sin rapport till styrelsen. Arbetsgruppen framhåller att syftet med UI även fortsättningsvis skall vara att bedriva forskning om utrikespolitiska frågor, informera om internationella förhållanden och härmed främja en kvalificerad och bred diskussion om utrikes- och säkerhetspolitik och Sveriges roll i världen. Vidare understryker den vikten av att UI har nära kontakt med utrikesdepartement, riksdag, andra myndigheter och medier. Arbetsgruppen betraktar UI som en gemensam nationell resurs för universitet och högskolor som bör utvecklas vad gäller kvalificerad forskning och tillämpad analys av internationella förhållanden.

Fonden har inom ramen för översynen av UI låtit göra en vetenskaplig utvärdering med fokus på Institutet som forskningsmiljö.

För att skapa förutsättningar för en reformering av forskningsverksamheten vid UI och tydliggöra styrelsens ansvar föreslog arbetsgruppen RJ att bevilja institutet ett anslag på 1,2 miljoner kronor per år i fem år med början år 2002. Anslaget skall göra det möjligt att

- finansiera en tjänst som forskningschef under tre–fem år
- skapa förutsättningar för de fast anställda forskarna att vara adjungerade professorer (motstv.) under en försöksperiod på tre år
- upprätta och ajourföra en databas över svensk forskning om internationella relationer
- anordna konferenser och seminarier för att främja diskussioner över institutions- och ämnesgränser.

Styrelsen beslöt i allt väsentligt enligt arbetsgruppens förslag.

Den 5 september deltog delar av områdesgruppen i den internationella konferensen *Global Forum 2001*, då närmare ett tusental människor samlades i Göteborg, med olika bakgrund men med en gemensam vilja att diskutera globaliseringen och Västsverige. Syftet med konferensen, som också statsminister Göran Persson deltog i, var att bidra till ökade kunskaper om globaliseringen och dess följdverkningar för Västsverige.

I ett av konferensens seminarier spelade områdesgruppen en framträdande roll. Seminariet hade titeln En global högskola – Forskning och utbildning utan gränser och leddes av professor Björn Hettne och syftade till att illustrera och diskutera hur såväl former som innehåll vad gäller forskning och högre utbildning påverkas av globaliseringen. I panelen deltog rektorerna Bo Samuelsson, Göteborgs universitet, och Said Irandoust, Högskolan i Borås, och direktör Anders Mellbourn, Utrikespolitiska Institutet, vilka samtliga delgav sina bilder av universitetens och forskningsinstitutens förhållningssätt till globalisering. Direktörerna Berit Olsson, SAREC, Roger Svensson, STINT

och Dan Brändström, RJ, talade om den nationella forskningspolitiken och finansierande institutioners syn på hur globaliseringen påverkar verksamheterna. Områdesgruppen representerades av professorerna Göran Bexell, Lunds universitet, och Karl Eric Knutsson, Vitterhetsakademien, vilka illustrerade dels vilken ny forskning inom humaniora och samhällsvetenskap som motiveras av globaliseringen, dels hur forskning och utbildning utan gränser kan ske i det globaliserade tillståndet.

Under året har även en preliminär översikt av svensk forskning inom områdesgruppens ansvarsområde sammanställts och författats av Karl Eric Knutsson och Pauline O'Dea. Genomgången täcker de senaste tre till fem årens forskning och bygger på uppgifter från tillgängliga databaser samt direktkontakter med forskningsstödjande organ och berörda lärosäten.

Samarbete med riksdagen

Fredrika Bremer 200 år

Riksbankens Jubileumsfonds samarbete med riksdagen inleddes redan den 18 januari med ett högtidsseminarium för att hedra 200-årsminnet av Fredrika Bremers födelse. Riksdagens talman Birgitta Dahl hade i samarbete med fonden och Årstasällskapet för Fredrika Bremer-studier arrangerat seminariet som en upptakt till jubileumsåret. Birgitta Dahl inledde seminariet med ett citat ur romanen *En dagbok*, från 1842, som ger uttryck för Fredrika Bremers hopp om framtidens möjligheter. I dag är vi i den framtid som hon och hennes medsystrar, medmänniskor, endast kunde drömma om och hoppas på. Professor Ronny Ambjörnsson talade under rubriken: Hemmet och den nya kvinnan. Ett tema i 1800-talets litteratur. Därefter speglade forskaren Carina Burman Fredrika Bremers liv och person i anförandet *Kjortlar och flor äro särdeles hinderliga*. Som avslutning fick seminariedeltagarna en ung kvinnas, nämligen journalisten Sofie Ribbings syn på Fredrika Bremer genom anförandet *Fredrika Bremer och min dotter*.

Mellan anförandena trollband Stina Ekblad auditoriet med uppläsningar ur olika verk av Fredrika Bremer.

Thorbjörn Fälldin 75 år

Den 23 april 2001 anordnade RJ i samverkan med riksdagen ett seminarium i förstakammarsalen under rubriken *Maktskifte*. Seminarietitelns syftade på det historiska regeringsskiftet efter 1976 års riksdagsval, vilket innebar ett avbrott i Socialdemokraternas i stort sett oavbrutna fyrtioåriga regeringsinnehav. Arrangemanget kom att samordnas med publiceringen av en antologi med samma titel, som skulle överlämnas till före statsministern Thorbjörn Fälldin i anslutning till hans 75-årsdag. Antologin hade initierats och redigerats av hans partivän, före industriministern Nils G. Åsling. Bland bidragsgivarna fanns statsvetare, historiker och en rad statsråd från de borgerliga regeringar-

na under Fälldin och Ola Ullsten samt förre statsministern Ingvar Carlsson. Seminarieprogrammet, som utformades av Nils G. Åsling och forskningsdirektör Mats Rolén, anknöt i vissa delar till antologin.

Seminariet öppnades av riksdagens talman Birgitta Dahl. Efter talmannens välkomstord överlämnades antologin *Maktskifte* till Thorbjörn Fälldin. Därpå följde tre forskarbidrag. Professor Sören Holmberg, Göteborgs universitet, inledde med en analys över vilka förskjutningar i väljaropinionen som legat bakom den borgerliga valsegern 1976. Han påminde bl.a. om att socialdemokraterna åren 1973–1976 haft ett svagt regeringsunderlag – det var då vi hade den s.k. jämviktsriksdagen (175 ledamöter inom vardera ”blocket”). Kärnkraftsdebatten och Thorbjörn Fälldins starka utfästelser i 1976 års valrörelse att avbryta marschen in i kärnkraftssamhället fick därför den politiska vågskålen att väga över i de borgerligas fördel. Docent Hans-Albin Larsson, Högskolan i Jönköping, uppmärksammade sedan hur 1970-talets rekordstora Centerparti vandrat en lång väg från ett renodlat jordbrukar- och landsbygdsparti till ett modernt borgerligt parti med miljö och kärnkraftsmotstånd som hjärtefrågor. Maktskiftet 1976 innebar inte bara möjligheter för borgerligheten, utan också en rad problem. Docent Tommy Möller, Stockholms universitet, påminde i sitt bidrag om de många gånger svårlösta interna politiska tveste-frågor (främst kärnkraftsfrågan) och de stora strukturella problem inom de svenska basindustrierna som den första Fälldinregeringen ställdes inför.

Den andra delen av seminariet ägnades ett panelsamtal under rubriken Så minns vi maktskiftet. I panelen deltog Ulf Adelsohn, Ola Ullsten, Karin Söder, Nils G. Åsling, Ingvar Carlsson och Lars Werner. Samtalet leddes av redaktör Arvid Lagercrantz och gav en rad intressanta inblickar i hur deltagarna i dag – 25 år efteråt – mindes det omvälvande maktskiftet. Under samtalet gjordes flera inlägg från auditoriet – varibland återfanns drygt ett trettio-tal f.d. statsråd – kring de problem som Fälldinregeringarna hade haft att hantera. I flera inlägg återkom man till den känsliga kärnkraftsfrågan, som redan hösten 1976 lett till betydande spänningar – främst mellan Centern och Moderaterna. Här brände det fortfarande till i några av inläggen från ”dem som var med”.

I samband med seminariets avslutning uttryckte Thorbjörn Fälldin sitt varma tack till riksdagens talman Birgitta Dahl och till Riksbankens Jubileumsfond för det intressanta seminariet samt till Nils G. Åsling och skribenterna i den antologi han fått mottaga. Därpå avslutades seminariet av direktör Dan Brändström, som konstaterade att RJ under de senaste åren haft nöjet att tillsammans med riksdagen anordna flera jubileumsseminarier med anknytning till riksdagens och de politiska partiernas historia. Han tackade sedan de medverkande i seminariet för deras intressanta och stimulerande bidrag.

Tage Erlander 100 år

Den 13 juni 2001 var det 100 år sedan Tage Erlander föddes. Med anledning härav kom Riksbankens Jubileumsfond överens med styrelsen för Erlandergården i Ransäter och med riksdagens talman Birgitta Dahl att det kunde vara

lämpligt att hylla hans minne dels med en utställning, dels med ett seminarium den 19 september 2001.

På uppdrag av Riksbankens Jubileumsfond producerade Riksutställningar och producent Helene Larsson en jubileums- och vandringsutställning. Den går också att ta del av genom att gå in på www.tageerlander.org. Utställningen, som har tagit sin utgångspunkt i Erlanders memoarer och dagböcker, vänder sig till en bred allmänhet med fokus på ungdomar och behandlar de stora politiska frågorna – demokrati, välfärd och neutralitet. Den invigdes i Erlandergården den 12 maj med försvarsminister Björn von Sydow som huvudtalare. Samma utställning öppnades i Riksdagshuset under seminariedagen den 19 september. Talman Birgitta Dahl öppnade utställningen.

För genomförande av arbetet med utställningen och seminariet har Riksbankens Jubileumsfond haft en kommitté som förutom professor Sven Erlander har bestått av f. kanslichef Leif Andersson, f. statsminister Ingvar Carlsson, professor Gunnel Gustafsson, f. generaldirektören Ulf Larsson, professor Olof Ruin och försvarsminister Björn von Sydow. Från Sveriges riksdag har riksdagsdirektören Anders Forsberg, biträdande kammarsekreterare Ulf Christoffersson och riksdagsarkivarien Anders Norberg deltagit och från Riksutställningar har medverkan skett av Ewa Grimlund och Helene Larsson. Dan Brändström och forskningssekreteraren Kerstin Stigmark har varit kommitténs ordförande respektive sekreterare. Kommitténs arbete har varit lustfyllt och präglats av ett helhjärtat engagemang med syftet att både åstadkomma en intresseväckande utställning och en innehållsrik seminariedag. I statsminister Göran Perssons närvaro genomfördes seminariet som avslutades med middag för de medverkande i Sagerska huset med statsministern som värd.

Historieämnet

Under år 2001 framfördes från flera håll att ämnet historia kommit att få en allt mer undanskymd plats i gymnasieskolans undervisning. Den av regeringen tillsatta Gymnasieutredningen har också mottagit uppvaktningar och skrivelser med krav på att historia skulle bli ett nytt s.k. kärnämne på gymnasiet. Det bör också noteras att regeringen mot slutet av 1990-talet tagit en rad initiativ – bl.a. riktade till skolorngdomar – i syfte att öka kunskaperna om förintelsen och folkmord, alltså viktiga delar av vår nutidshistoria.

Riksbankens Jubileumsfond har sedan sin tillkomst givit betydande anslag till historisk forskning. För stiftelsen är det angeläget att framhålla betydelsen av historisk kunskap för vår förmåga att orientera oss i och förhålla oss till samhällsutvecklingen. Det är därmed viktigt att forskningsresultat från historievetenskaperna via olika kanaler förs ut i samhället; skolan har därvid givetvis en nyckelroll. RJ tog därför tillsammans med Sällskapet Riksdagsmän och Forskare (Rifo) initiativ till ett seminarium kring dessa frågor i riksdagen den 12 december 2001. Seminariets titel var Historisk forskning – en källa till förståelse av dåtid och nutid.

Seminariet öppnades av riksdagsledamot Majléne Westerlund-Panke, Rifos ordförande. Professor Ann-Sofie Ohlander, Örebro universitet, gav sedan i ett föredrag en rad exempel på det stora intresset för historia som hon möter som akademisk lärare men också som föreläsare i skilda sammanhang i samhället.

Därefter presenterades tre pågående historiska forskningsprojekt som finansieras av Riksbankens Jubileumsfond. Docent Lars J. Lundgren, Institutionen för historiska studier, Umeå universitet, redogjorde för det miljöhistoriskt inriktade programmet *Landskapet som arena*. I detta tvärvetenskapliga program arbetar forskare vid Umeå universitet och KTH med frågor om spelet människa-naturresurser under industrialismen. Därefter presenterade fil.dr Marie Lennerstrand, Dalarnas forskningsråd, projektet *Att orka gå vidare. Sociala läkeprocesser i ett lokalt perspektiv*. Projektet undersöker hur människorna under 1600- och 1700-talet klarade att hantera uppslitande händelser eller konflikter. Lennerstrand illustrerade detta med en redovisning av projektets studier av trolldoms- och häxprocesserna i Dalarna. Forskningspresentationerna avslutades av professor Klas-Göran Karlsson, Lunds universitet, som gav en bild av bakgrunden till och uppläggningsen av det av honom ledda programmet: *Förintelsen och den europeiska historiekulturen*. Karlsson anknytade särskilt till de senaste årens offentliga debatt kring förintelsen och de riktade insatser som initierats av regeringen kring detta, bl.a. programmet Levande historia.

Efter presentationerna följde ett panelsamtal över temat *Vad betyder historiekunskaper för hur vi ser på vår identitet och vår förmåga att navigera i dagens samhälle?* I samtalet deltog riksdagsledamöterna Erik A. Egervärn och Nils-Erik Söderqvist, kanslichef Henrik Axiö, Sveriges Hembygdsförbund, professorerna Klas-Göran Karlsson, Lunds universitet, Ann-Sofie Ohlander, Örebro universitet, och Klas Åmark, Stockholms universitet. Samtalsledare var forskningsdirektör Mats Rolén. Från såväl medverkande politiker som forskare och representanter för hembygdsrörelsen rådde enighet om att historia borde ges en starkt ställning i gymnasieutbildningarna och helst bli eget kärnämne. Det föreföll deltagarna ytterst betänkligt att en del elever i dag kan genomgå gymnasial utbildning utan en enda historietimme.

Seminariet avslutades av forskningsdirektör Mats Rolén, som riktade ett varmt tack till de medverkande. Han menade att presentationerna och paneldebatten tydligt illustrerat historieforskningens och historieundervisningens potential när det gäller vår förmåga att förstå och förhålla oss till samhällets utveckling. I föredragen men också i inlägg från auditoriet hade det givits en rad exempel på hur stort historieintresset faktiskt är. Detta borde kunna vara till gagn för de politiker som inom sina respektive partier har ansvar för skol- och utbildningsfrågor.

Aktiviteter under det svenska ordförandeskapet i EU

Europe with a Human Face – EU-seminarium i Uppsala

Under det svenska ordförandeskapet organiserades och genomfördes en workshop den 26–27 februari i Gustavianum, Uppsala universitet. Temat för konferensen var Europe with a Human Face. Towards a European Public Sphere. Konferensen om humanioras och samhällsvetenskapernas ställning i Europa hade samlat representanter från 22 europeiska stater. Den genomfördes genom en samverkan mellan RJ, Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och The Swedish Collegium for Advanced Studies in the Social Sciences (SCASSS) i Uppsala.

Efter välkomstord och introduktion av rektor Bo Sundqvist, Uppsala universitet, och utbildningsminister Thomas Östros hölls huvudanförandet av professor Wolf Lepenies, rektor vid Wissenschaftskolleg zu Berlin. Professor Lepenies framförde på ett värtaligt sätt behovet av en omläggning av rådande forskningspolitik för Europeiska unionen.

Den första sessionen, under ordförandeskap av professor Björn Wittrock, SCASSS, behandlade frågan om ”The Historical Legacy of Europe: Diversity and Convergence of Languages, Culture and Religion”. Medverkande talare var professor Judith Herrin, Kings College, University of London, RJ:s ordförande professor Stig Strömholm och professor Bo Stråth, European University Institute, Florens. Professor Anders Jeffner, Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, var kommentator under denna första session.

Nästa session tog upp frågorna sammanhängande med det framtida Europa ”Enlargement and Integration in a Global Context” med hjälp av följande talare: professor Johan P Olsen, ARENA-programmet, universitetet i Oslo, professor Piotr Stzompka, Jagellonska universitetet, Krakow, och professor David Held, London School of Economics and Politics. Ordförande och kommentator under denna session var biträdande generaldirektören i Vetenskapsrådet professor Madeleine Leijonhufvud respektive professor Victor Perez-Diaz, ASP, Madrid.

Påföljande dag inleddes med en session om ”Knowledge and Society: The Challenge to European Science” med huvudsekreteraren vid FAS professor Robert Erikson som ordförande. Medverkande under denna rubrik var Maria João Rodrigues från den portugisiska premiärministerns kansli och professor Aant Elzinga, Institutionen för vetenskapsteori, Göteborgs universitet.

Under den fjärde avdelningen diskuterades behovet av ”A New Social Model for Europe”. Professorerna Fritz Scharpf, MPI für Gesellschaftsforschung, Köln, Laurent Thevenot, EHESS, Paris, och med professor Lena Sommestad, Institutet för framtidsstudier, som kommentator, ansvarade för detta avsnitt.

Den femte sessionen under ordförandeskap av professor Dan Brändström, RJ:s verkställande direktör, hade givits rubriken ”The Present and Enlarged Europe: The Need for Comparative Research”. Huvudansvariga för denna

avdelning var professor Robert Erikson, FAS, och hans kollega i Storbritannien professor Gordon Marshall, verkställande direktör för The Economic and Social Research Council.

Under den sjätte och avslutande sessionen, med professor Stig Strömholm som ordförande, sammanfattades och kommenterades konferensen av Jean-François Marchipont, Director DG XII, European Commission. Genom den påtagligt kritiska hållningen gentemot nuvarande inriktning av EU:s forskningspolitik kom denna konferens att bli startpunkt för etablerandet av Committee for a New European Research Policy (CNERP). Kommittén består av representanter för forskningsråd, akademier och stiftelser och syftar till att på basis av en programskrift verka för ett stärkande av EU-stöd till grundforskningsinsatser till excellenta miljöer. I detta programarbete deltar RJ med finansiellt stöd. Gruppens ordförande är RJ:s vd, Dan Brändström, och som sekreterare har planeringschefen Olle Edqvist, Stiftelsen för strategisk forskning, engagerats.

Creative Europe och Visbyseminariet

När det gäller stiftelsernas roll att initiera och stödja kulturpolitiskt relevant forskning – temat för det tredje RJ-seminariet vid Stockholmskonferensen 1998 – har arbetet inom projektet *Creative Europe* vidareförts och närmar sig nu sin avslutning. Projektet är resultatet av ett samarbete mellan RJ, European Cultural Foundation, Fondation de France, Compagnia di San Paolo med Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF) som administrativt organ. Inom projektet studeras bl.a. vilka ramvillkor i form av olika typer av finansiering som påverkar kreativitetens villkor i dagens Europa. Arbetet bedrivs vid forskningsinstitutet EricArts, Bonn, och leds av professor Andreas Wiesand, forskare Danielle Cliche och fil.dr Ritva Mitchell, Helsingfors. Professor Carl-Johan Kleberg och forskningsdirektör Mats Rolén har ansvarat för RJ:s kontakter med projektet.

Inför det svenska ordförandeskapet i EU erhöll RJ en förfrågan från Kulturdepartementet om en bakgrundsrapport baserad på resultaten från Creative Europe till det seminarium om konstnärernas arbetsvillkor som den svenska regeringen skulle anordna i Visby den 30 mars–den 1 april 2001. RJ gick Kulturdepartementet till mötes och uppdrog åt EricArts att göra den begärda studien, vilken publicerades genom departementets försorg: *Creative Artists, Market Developments and State Policies*.

I seminariet deltog drygt hundralet representanter från medlemsländerna i Europeiska unionen samt ett antal observatörer från kandidatländerna. Kulturminister Marita Ulvskog svarade för värdskapet. Seminariets genomgående tema var jämförelser av konstnärliga yrkesutövares arbetsvillkor och sociala situation i dagens Europa. Diskussionerna utgick från den ovan nämnda RJ-finansierade rapporten, vilken presenterades under den inledande sessionen av professor Andreas Wiesand, EricArts. Visbyseminariet har sedermera dokumenterats i en rapport utgiven av Kulturdepartementet, *Conditions for Creative Artists in Europe*, redigerad av professor Svante Beckman, Linköpings

universitet. RJ:s representant vid seminariet var professor Carl-Johan Kleberg, som även varit rådgivare åt Kulturdepartementet vid utformningen av seminariets program.

Creative Europe och Norrköpingsseminariet

Inför avslutningen av *Creative Europe* inbjöd RJ en grupp svenska och utländska forskare och representanter för NEF till en diskussion om projektets preliminära resultat och möjligheterna att initiera ny forskning kring kreativitetens former och villkor i dagens samhälle. Denna aktivitet hade formen av ett seminarium i Norrköping den 30 november–den 1 december 2001. För värdskapet svarade Tema Q vid Campus Norrköping, Linköpings universitet, och Arbetslivsinstitutets forskningsprogram *Arbete och kultur*, Norrköping. Seminariet planerades av en arbetsgrupp bestående av forskningsdirektör Mats Rolén, ordförande, och professor Carl-Johan Kleberg, båda RJ, professorerna Svante Beckman, Tema Q, Johan Fornäs, ALI, och Andreas Wiesand, EricArts, samt forskarna Danielle Cliche, EricArts, och Jens Cavallin, Tema Q, konferensansvarig.

Seminariet öppnades av rektor professor Bertil Andersson, Linköpings universitet, som hälsade välkommen till universitetets nyaste enhet, Campus Norrköping. Direktör Raymond Georis, ordförande i styrelsen för NEF, gav sedan en bakgrund till organisationens beslut att stödja projektet. Forskningsdirektör Mats Rolén orienterade om RJ:s stöd till kulturvetenskaplig forskning och uppehöll sig därvid särskilt vid fondens roll att stödja uppbyggnad av vetenskapliga nätverk och initiera ny forskning. Programmet inleddes av dr Ritva Mitchell, ordförande i EricArts, som presenterade det utkast till rapport från Creative Europe, som förelåg till seminariet. Hennes presentation följdes av förberedda kommentarer av förre kulturministern Bengt Göransson, Stockholm, och professor Patricia Wise, Griffith University, Brisbane, Australien. Därpå följde en ingående diskussion av rapportutkastet, vilken förväntades bli av stort värde inför rapportens publicering våren 2002.

Därpå följde tre tematiska sessioner. Temat för den första var "Approaches to creativity development in the arts and culture". Som föredragshållare medverkade fil.dr Emma Stenström, Handelshögskolan i Stockholm, professor Michael Pickering, Loughborough, England, professor Dragan Klaic, Amsterdam, och professor Sverker Sörlin, SISTER, Stockholm. Den andra sessionen behandlade temat "The third sector actors in creativity development". Där medverkade professorerna Johan Fornäs, ALI, Norrköping, Dorota Ilczuk, Warszawa, och Luca dal Pozzolo, Turin, med föredrag. I den avslutande sessionen behandlades "The future of cultural governance in Europe: research experiences and future needs". Där medverkade Vladimir Skok, Director, Canadian Cultural Observatory, Hull, Quebec, professor Andreas Wiesand, EricArts, Bonn, och professor Colin Mercer, The Nottingham Trent University, England.

Seminariet avslutades med en allmän sammanfattande diskussion under ledning av professor Svante Beckman, Linköpings universitet. Direktör Dan

Brändström avslutade arrangemanget med att tacka föredragshållare och kommentatorer för deras intressanta inlägg och medarbetarna vid Tema Q, Campus Norrköping och Arbetslivsinstitutet för gott samarbete och ett väl genomfört arrangemang.

European Foundation Centre – Annual General Assembly 2001

1989 bildades European Foundation Centre (EFC), som är ett samarbetsorgan för i första hand europeiska stiftelser. Riksbankens Jubileumsfond har varit medlem i organisationen sedan dess tillkomst. EFC anordnar varje år en s.k. Annual General Assembly, vilken förutom årsmötesförhandlingar innefattar ett brett utbud av tematiska seminarier och sociala och kulturella evenemang. Arrangemanget brukar samla 300–400 deltagare. Inför det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen första halvåret 2001, tillfrågades RJ och Knut & Alice Wallenbergs Stiftelse (KAW) om de var villiga att låta Sverige stå värd även för detta stiftelsernas årsmöte. RJ och KAW beslutade acceptera denna förfrågan och bildade för ändamålet en nordisk kommitté, som gavs i uppdrag att tillsammans med EFC:s kansli i Bryssel planera och genomföra arrangemanget. I gruppen ingick direktörerna Dan Brändström, RJ, ordförande, Jonas Andersson, Framtidens kultur, Lennart Elbe, Konung Gustav V:s nittioårsfond, Bente Groth, Egmont Fonden, Paavo Hohti, Finska kulturfonden, Jan S. Nilsson, KAW, Per Stenbäck, Svenska kulturfonden i Finland och forskningsdirektör Mats Rolén, sekreterare och konferensansvarig.

EFC beslutade på den nordiska gruppens förslag att 2001 års AGA skulle ges rubriken "Foundations for Europe: Building social capital – The social economy" och gå av stapeln i Stockholm den 20–23 maj 2001. På förslag från KAW lokaliserades konferensen till Grand Hôtel. Arrangemanget lockade drygt 400 deltagare och inleddes med ett stort antal förmöten lördagen den 19 maj.

Det officiella programmet öppnades på eftermiddagen den 20 maj av EFC:s ordförande Luc Tayart de Borms, Kung Baudouins stiftelse, Bryssel, och professor Stig Strömholm, i egenskap av styrelseordförande för en av arrangörerna. Strömholm gav en exposé över stiftelsernas roll över tiden i Sverige och Europa. Riksdagens talman Birgitta Dahl, hälsade sedan delegaterna välkomna till Sverige och Stockholm. Hon framhöll i sitt anförande stiftelsernas viktiga roll inom olika sidor av samhällsarbetet, inte minst nu, när statens insatser fått en delvis förändrad roll. Finlands förre president Martti Ahtisaari höll sedan en keynote-föreläsning om stiftelsernas roll i att bygga upp socialt kapital. Särskilt betonades vikten av att bygga nya broar såväl till EU och statliga institutioner som till det civila samhällets aktörer. Inledningssessionen avslutades sedan med ett panelsamtal kring begreppet socialt kapital och stiftelsernas roll. I samtalet medverkade statsrådet Britta Lejon, professor Olof Petersson, SNS, konsult John Bell, Ecotec Consulting Ltd., Bryssel, och minister Per Stenbäck, Helsingfors. Samtalsledare var redaktör Göran Rosenberg, Stockholm.

På kvällen anordnades en välkomstbuffé i Stockholms stadshus under värdskap av Stockholms borgmästare Axel Wennerholm.

Konferensens andra dag inleddes med ett plenarföredrag av professor Gian Giacomo Migone, Turin, avgående ordförande i italienska senatens utrikesutskott. Migone fokuserade bl.a. på frågor rörande den europeiska unionens förankring och folkliga stöd i de olika medlemsländerna och konstaterade därvid att det finns stora skillnader mellan ”gamla” och nya medlemsländer.

Återstoden av dagen ägnades av parallella sessioner. På kvällen anordnades middag med kulturprogram i Vasamuseet under värdskap av RJ och KAW. Efter en guddad tur genom museet, hälsades deltagarna välkomna till bords av direktör Dan Brändström. Romeo och Juliakören från Dramaten gjorde under kvällen flera uppskattade framträdande med tidstypisk sång och musik från 1500- och 1600-talen.

Tisdagen den 22 maj inleddes med ett föredrag av Göran Lindahl, före detta VD och styrelseordförande i ABB. Lindahl är numera – vid sidan av många styrelseuppdrag – även rådgivare åt FN:s generalsekreterare Kofi Annan. Lindahl talade om företagets roll när det gäller att stödja olika former av samhällsarbete, bl.a. i form av att avsätta medel till stiftelser med olika allmännyttiga ändamål. Återstoden av dagen ägnades parallella tematiska sessioner.

På kvällen anordnades konferensmiddag i Grand Hôtels Vinterträdgård. Konferencier var forskningsdirektör Mats Rolén, som kunde erbjuda gästerna förnämlig musikalisk underhållning i form av Trio Trombumba con Tuba, Sofia vokalensemble (ett samarrangemang med Konung Gustav V:s nittioårsfond) och Jan Allans Oktett, en av landets ledande jazzensembler.

Konferensen avslutades den 23 maj med att EFC höll sitt årsmöte i Spegelsalen, varvid EFC:s ordförande riktade ett varmt tack till arrangörerna för ett väl genomfört och uppskattat arrangemang. Efter programmets formella avslutning anordnades välbesökta studiebesök till Ekoparken, Mångkulturellt centrum i Botkyrka samt till Kista Science Park.

Internationella engagemang

Collegium Budapest

Förutom det årliga driftstödet till kollegiet har RJ under år 2001 även givit bidrag till genomförandet av vinterskolan den 1–3 mars för yngre forskare. Temat detta år var ”Multiple Antiquities, Multiple modernities”.

Under 2000 färdigställdes det av Wallenbergstiftelserna finansierade ”Raoul Wallenberg Guest House of Collegium Budapest”. I anslutning till styrelsesammanträdet den 9–10 oktober 2000 kom det nya huset att tas i anspråk för sitt ändamål. Det skedde i form av en enkel ceremoni i huset.

Den mer högtidliga invigningen, till vilken styrelsens ledamöter var inbjudna, ägde rum den 7 maj på husets innergård och inleddes med ett anfö-

rande av kollegiets rektor, professor Gábor Klaniczay. Därefter följde ett antal korta anföranden av Staffan Carlsson, Sveriges ambassadör i Ungern, Jacob Wallenberg, vice ordförande i Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, fru Nina Lagergren, Raoul Wallenbergs syster, och professor János Kornai, permanent forskare vid Collegium Budapest. Professor Wolf Lepenies, rektor vid Wissenschaftskolleg zu Berlin, introducerade prinsessan Christina fru Magnusson som förrättade den högtidliga invigningen genom att presentera en vackert utformad väggstavla med donatorenas namn. Ceremonien avslutades av kollegiets ordförande, M. Roger Fauroux, f.d. industriminister i Frankrike.

I anslutning till invigningen hölls ett av tre minnesseminarier under året i Raoul Wallenbergs namn, vilka finansierades av RJ. Detta tvådagarsseminarium behandlade mänskliga rättigheter, varvid bl.a. professor Daniel Tarschys medverkade med ett huvudanförande.

Det första seminariet genomfördes den 8–10 februari 2001 och behandlade frågor kring Medieval Canonization Trials. Legal and Religious Aspects. Detta seminarium var planerat av professor Bengt Ankarloo i samarbete med kollegiets rektor Gábor Klaniczay.

Det tredje och avslutande Raoul Wallenberg-seminariet som genomfördes den 9–12 maj var en svensk-ungersk workshop i teoretisk biologi. Det hade gemensamt planerats av professor Eörs Szathmáry och professor Hans Liljenström, AGORA for Biosystems vid Kungl. Vetenskapsakademien.

Samarbete med Tyskland

Styrelsen i Riksbankens Jubileumsfond beslöt under år 1999 att utveckla det internationella forskningssamarbetet och forskarutbytet. Under de senaste åren har särskilt samarbetet med Tyskland utvidgats, vilket konkretiserats i överenskommelser mellan Riksbankens Jubileumsfond och Wissenschaftskolleg zu Berlin, framför allt om ett gemensamt samarbete inom ramen dels för ”AGORA – Europäische Netzwerke”, dels för en officiell ”Vereinbarung zwischen der Stiftung Riksbankens Jubileumsfond und der Wissenschaftsstiftung Ernst Reuter, Trägerin des Wissenschaftskollegs zu Berlin”. Denna allmänna överenskommelse innebär en ömsesidig förpliktelse att bidra till ”die Europäisierung von Wissenschaft und Forschung” genom samarbete och forskarutbyte på bilateral nivå.

Denna samarbetsöverenskommelse undertecknades på den svenska ambassaden i Berlin den 27 juni 2001 under ambassadör Mats Hellströms värdskap och i närvaro av bl.a. statssekreteraren i Utbildningsdepartementet Agneta Bladh och senatorm för vetenskap, forskning och kultur i Berlin, Adrienne Goehler. Rektorn för Wissenschaftskolleg zu Berlin, professor Wolf Lepenies, och RJ:s ordförande, professor Stig Strömholm, festtalade vid ceremonin. Denna händelse uppmärksammades bl.a. i en artikel i Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Redan tidigare har ett samarbete inletts med Wissenschaftskolleg zu Berlin. Detta samarbete kommer nu att vidareutvecklas inom ramen för det ingångna avtalet. Samarbetsområdet ”AGORA – Europäische Netzwerke: Die

Vollendung Europas – Die Rolle von Wissenschaft und Kultur” får fortsatt stöd av RJ. Formerna för detta samarbete har diskuterats vid ett möte på RJ i december med Dr Joachim Nettelbeck och Dr Andreas Edel från Wissenschaftskolleg.

Det andra samverkansområdet, som för närvarande utreds, är ett projekt i Bamako, Mali, benämnt ”Point Sud – Muscler le savoir local”. Professor Barbro Klein har under det gångna året besökt Mali och avlagt en rapport om detta projekt till RJ.

Under året har Riksbankens Jubileumsfond inrättat en gästprofessur i Dag Hammarskjölds namn vid Nordeuropa-Institut vid Humboldt-Universität zu Berlin för svenska forskare. En motsvarande gästprofessur för tyska forskare, inrättad i Ernst Cassirers namn med ett därtill hörande program vid SCASSS, planeras från tyskt håll. Efter tre år skall denna utbytesverksamhet utvärderas. (Se vidare avsnittet Stipendier.)

Symposium om institut för avancerade studier

RJ anordnade i samarbete med Vetenskapsrådet (VR), Rådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och SCASSS ett symposium med temat ”Advancement of Knowledge: Roles of Institutes for Advanced Study in the Cultural and Natural Sciences”. Symposiet ägde rum i Uppsala den 7 juni i anslutning till det årliga mötet mellan rektorerna/direktörerna för sex ledande sådana institut i Förenta staterna och Europa. Det kom att belysa den allt viktigare roll institut för avancerade studier spelar när det gäller att främja hög kvalitet och internationalisering. Inte minst klargjordes deras unika roll för att stödja lovande unga forskare på den postdoktorala nivån. Den svenska regeringen företrädades av utbildningsminister Thomas Östros och statssekreterare Agneta Bladh. Bland talarna fanns chefer för instituten för avancerade studier i Berlin, Princeton, Stanford, Research Triangle Park, Wassenaar och Uppsala men också företrädare för det svenska forskarsamhället från både kulturvetenskapligt och naturvetenskapligt håll (Marie-Christine Skuncke, Arne Öhman och Bengt Gustafsson) liksom huvudsekreterarna i de berörda forskningsråden (Pär Omling och Robert Eriksson).

Svenskt i Finland – finskt i Sverige

Svenskt i Finland – finskt i Sverige är ett treårigt, bilateralt, humanistiskt-samhällsvetenskapligt forskningsprogram som får både offentligt och privat stöd från Finland och Sverige. Forskningsprogrammet initierades ursprungligen av Svenska litteratursällskapet i Finland och utformades åren 1998–1999. Forskningsprogrammet startade år 2000 och pågår vad gäller den direkta forskningsfinansieringen t.o.m. år 2002. Målet för programmet är att granska samexistensen mellan finskt och svenskt i Finland och Sverige samt det beroende, det oberoende, den samverkan och de spänningar som finns mellan länderna historiskt, i nutid och i framtiden. Med programmets hjälp vill man också främja det finsk-svenska forskningssamarbetet.

Utgångspunkten för programmet är integrationen i Västeuropa och den fortgående globaliseringen inom ekonomin, vilka i framtiden ställer Finland och Sverige inför likartade utmaningar. Forskningsprojekten speglar Sveriges och Finlands synnerligen unika inbördes relationer. Länderna har en lång gemensam historia samt en likartad samhällsstruktur och värdegrund. De ställs inför samma problem inom politik, språk, religion och kultur samt inför nationell identitet, kommunikation, integration och regionalisering, gällande såväl ländernas inbördes förhållande som relationer till det övriga Europa.

I det bilaterala humanistisk-samhällsvetenskapliga programmet undersöks och jämförs med varandra majoritets- och minoritetsfrågor inom befolknings- och språkliga processer som uppkommer som en följd av dem. Programmet fokuserar också på de två syskonländernas möte på olika plan, såsom samverkan och konkurrens inom ekonomi och politik.

Den totala budgeten för programmet är ca 45 miljoner kronor. Programmet finansieras av Finlands Akademi med drygt 12 miljoner kronor. I Finland deltar också Svenska litteratursällskapet i Finland, Stiftelsen för Åbo Akademi och Svenska kulturfonden i finansieringen av programmet med tillsammans samma belopp. Svenska finansörer är Vetenskapsrådet (f.d. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet) och Riksbankens Jubileumsfond som tillsammans bidrar med ca 21 miljoner kronor. Verksamheten leds av ett arbetsutskott bestående av professorerna Stig Strömholm, RJ, ordförande, Aila Lauha, Finlands akademi, vice ordförande, Anders Jeffner, Vetenskapsrådet, Marika Tandefeldt, Svenska litteratursällskapet i Finland och Nils-Erik Villstrand, Åbo Akademi, sekreterare och programmets koordinator. Kansli-representanter är forskningssekreterare Torsten Augrell, Vetenskapsrådet, vetenskapssekreterare Eili Ervelä-Myrreen, Finlands Akademi och forskningsdirektör Mats Rolén, RJ.

I programmet ingår 17 olika projekt och inom dem arbetar över 120 forskare inom bl.a. följande finländska (Fin.) och svenska (Sve.) institutioner: Helsingfors, Joensuu, Lapplands och Åbo universitet (Fin.), Göteborgs, Karlstads, Lunds, Stockholms, Umeå och Uppsala universitet (Sve.), Åbo Akademi (Fin.), Helsingfors handelshögskola (Fin.), Handelshögskolan i Stockholm, Försvarshögskolan, Högskolan på Gotland, Karolinska Institutet, Mithögskolan i Härnösand (Sve.), Näringslivets forskningsinstitut (ETLA) och Kuntokallio (Fin.).

Av aktiviteterna under 2001 kan nämnas att det den 23–24 augusti i Helsingfors hölls ett planeringsseminarium, kallat Halva tiden – hela vägen för projektledarna och arbetsutskottet. Då beslutades bl.a. att programmet skall avrapporteras vetenskapligt i form av fyra tematiska antologier, vilka kommer att innehålla bidrag från de olika projekten. Antologierna kommer att utges på såväl finska som svenska språken. Vidare kommer en större slutkonferens att anordnas vid Uppsala universitet i slutet av år 2003. I anslutning till denna avser arbetsutskottet att även anordna populärvetenskapliga föreläsningar.

Projekt 1905

Redan i mitten av 1990-talet påbörjades ett svensk-norskt historikersamarbete med sikte på att göra en samordnad forskningsinsats rörande unionsupplösningen 1905. Detta realiserades sedermera i form av *Projekt 2005: svensk-norska relationer i 200 år* innefattande två större monografier rörande perioderna 1814–1905 respektive 1905– till våra dagar. För den förra delen ansvarar professor Bo Stråth, European University Institute, Florens, medan ansvaret för den senare åvilar professor Francis Sejersted, Universitetet i Oslo. I anslutning till projektets avslutning 2005 – alltså hundraårsminnet av unionens fredliga upplösning – planeras en rad publika aktiviteter i form av utställningar m.m. Projektet har en vetenskaplig referensgrupp, ledd av professor Stig Ekman, Stockholms universitet. Gruppen har tagit initiativ till en rad nya forskningsuppgifter kring själva unionsupplösningen såväl som olika komparativa studier rörande samhällsutvecklingen i Norge och Sverige efter 1814. Som ett led i detta arbete har gruppen funnit att det utöver de ovan nämnda monografierna vore angeläget att till år 2005 presentera historieforskningens allra senaste rön i form av två antologier: den första behandlar unionsupplösningen, medan den andra innehåller jämförande tematiska studier mellan de båda länderna avseende 1800- och 1900-talen. Medel till antologiprojektet och kringaktiviteter har i omgångar beviljats av den s.k. *Hundraårsmarkeringen 2005 A/S* med totalt 3,9 miljoner NOK. RJ har för åren 1996–2002 beviljat antologiprojekten sammanlagt 2,65 miljoner kronor i anslag. Hösten 2001 beslutade styrelsen inom ramen för den ordinarie ansökningsomgången bevilja projekt 2005 1,8 miljoner kronor ur Jubileumsdonationen som slutanslag. Anslagen förvaltas och administreras av Vokensåsen, Oslo. Programkoordinator är doktorstipendiat Ruth Hemstad, Historisk institutt, Universitetet i Oslo.

Den 2 maj 2001 presenterade projektledningen aktiviteterna inom projekt 2005 vid en överläggning på RJ. Direktör Dan Brändström och forskningsdirektör Mats Rolén deltog vidare i ett referens- och projektgruppsmöte på Voksenåsen den 28 november 2001. I samband därmed beslutades att ändra projektets namn till Projekt 1905.

Nordiskt ljus till Florens

Nordbor har alltid fascinerats och inspirerats av södern med dess sol, värme och kultur. På samma gång återspeglas i nordisk kultur en alldeles egen känsla av ljus och värme. En av de många konstnärer som kan karakteriseras som förmedlare av ”det nordiska ljuset” är Stockholmskonstnären Bo Larsson. Han visar prov på en enastående behandling av ljuset – framför allt i snötyngda vinterbilder och speglingar i vattendrag.

Konsten spränger gränser, liksom vetenskapen. Som ett tecken på gemenskap över de gränser som för vetenskapen oftast är tillfälliga och i många fall betydelselösa och för att stärka banden med EU:s forskningsuniversitet i Italien beslutade Riksbankens Jubileumsfond att överlämna en gåva i form av

ett konstverk till European University Institute i Florens av denne konstnär. Fonden har förvärvat oljemålningen *Utsikt från Södra Teatern*, som överlämnades vid en ceremoni i Florens den 5 februari 2001 av RJ:s verkställande direktör professor Dan Brändström.

European University Institute grundades 1972 av staterna inom det dåvarande EG för att främja avancerad forskning inom humaniora och samhällsvetenskap med den europeiska gemenskapen som horisont. Hit kommer universitetslärare, doktorander och studenter från hela Europa för kortare eller längre vistelser. Ett femhundra-tal doktorander vistas där och ett åttiotal disputerar varje år. I de fylliga nyhetsbrev som finns tillgängliga på nätet presenteras aktuell forskning och aktuella händelser vid institutet. Svensk representant i universitetets styrelse och forskningsråd är statsvetaren professor Olof Ruin, Stockholm.

Den tavla som donerats avbildar en utsikt över det gamla Stockholm och kommer tillsammans med motsvarande tavlor från hela Europa att hänga i en universitetsbyggnad i Fiesole med utsikt över det gamla Florens.

Övrigt

Forskning om Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen

Regeringen gav i april 2000 HSFR – numera Vetenskapsrådet: Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap – ett riktat anslag om 20 miljoner kronor för att inrätta ett forskningsprogram om Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och förintelsen. RJ hade dessförinnan avböjt en förfrågan från regeringen om att förstärka satsningen med ett riktat anslag. Mot bakgrund av att RJ sedan länge stött och fortfarande stöder projekt inom forskningsfältet beslutade emellertid RJ däremot att acceptera en förfrågan från HSFR att ingå i den styrgrupp som inrättades för programmet. Denna förfrågan förnyades efter Vetenskapsrådets tillkomst 2001. RJ:s representant i styrgruppen har varit forskningsdirektör Mats Rolén.

Programmets styrgrupp har låtit en grupp kvalificerade forskare utarbeta en omfattande och värdefull kunskapsöversikt, vilken funnits tillgänglig sedan våren 2001. Vidare har Vetenskapsrådet utlyst de anslagna forskningsmedlen, och efter sedvanlig sakkunniggranskning i slutet av år 2001 beviljat stöd till sex projekt. Insatsen kan ses som ett värdefullt tillskott till det större forskningsprogram och det projekt som RJ hösten 2000 beviljade anslag. Samarbetet med Vetenskapsrådet innebär goda möjligheter till samordning och stimulans av nya forskningsinitiativ, bl.a. i form av framtida konferenser.

Nobel symposier

Sedan 1966 har Riksbankens Jubileumsfond deltagit i finansiering av Nobelstiftelsens symposier. Till att börja med skedde detta i form av årliga an-

slag. Symposieverksamheten kan numera helt finansieras med avkastningen från en särskild symposiefond inom Nobelstiftelsen. Denna fond började byggas upp 1979 genom en grunddonation i form av ett treårigt anslag från Riksbankens Jubileumsfond, genom bidrag och royalties från Nobelstiftelsens egen informationsverksamhet samt genom fyra årliga bidrag från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse. Symposieverksamheten leds av en kommitté med representanter för de fem Nobelkommittéerna, Ekonomipriskommittén, Riksbankens Jubileumsfond och Wallenbergstiftelsen med Nobelstiftelsens verkställande direktör som ordförande. Hittills har 119 Nobelsymposier genomförts. De har ägnats vetenskapliga genombrottsområden av central kulturell eller samhällsrelig betydelse och har fått en mycket stark internationell ställning.

Eftersom 100-årsminnet av de första Nobelprisen firades under 2001 så valde symposiekommittén inför detta år att planera och genomföra ett jubileumssymposium för varje prisområde. Under jubileumsåret invigdes även Nobelmuseet i Börshuset den 1 april med jubileumsutställningen *Människor, miljöer och kreativitet*. Utställningen presenterades för RJ:s styrelse i samband med sammanträdet den 25 oktober.

Den ekonomiska förvaltningen

Förvaltningsberättelse

År 2001 började i januari med en kort uppgång på världens börser. När sedan resultaten för år 2000 rapporterades startade en kraftig nedgång som varade kvartalet ut. Den finansiella bubblan inom IT-branschen som orsakat tidigare börsturbulens kom nu även att omfatta telekomsektorn. 3G eller tredje generationens mobiltelefonnät var försenat och teleoperatörerna hade betalat alldeles för mycket för de licenser som de förvärvat genom auktioner i olika länder. Skuldbördan hade ökat oroväckande vilket fick till följd att många mindre operatörer plötsligt befann sig i en situation med finansieringssvårigheter.

Den allmänna avmattningen av den amerikanska ekonomin fortsatte att förstärkas. Trots detta kvarstod förhoppningen om en konjunkturvändning under slutet av året och kurserna började återhämta sig under andra kvartalet.

Under sommaren framgick det tydligt att det inte gick att undvika recession i USA trots flera sänkningar av den amerikanska styrräntan. Smittoeffekterna i Europa började också märkas allt tydligare. Börsnedgången accelererade under tredje kvartalet med korrigeringar runt 20 % för de flesta större börser. Nedgången kulminerade strax efter terrorattackerna mot World Trade Center.

En samordnad aktion från världens centralbanker genomfördes för att mildra effekterna på den globala ekonomin. Under slutet av året började kurserna gå upp. Facit för året blev trots det dystert. Den svenska börsen gick ner med 16,9 %. Den amerikanska teknologitunga Nasdaq-börsen föll med 21 %.

De långa marknadsräntorna, som tidigare under året fallit som en följd av nedgången i ekonomin, började i slutet av perioden att stiga. Sett över hela året steg de långa svenska marknadsräntorna med i storleksordningen en halv procentenhet. Den svenska kronan fortsatte att försvagas mot såväl dollarn som euron.

Stiftelsen höll en hög likviditet under hela året. Efter den 11 september användes en del av kassan till att gradvis börja bygga upp en något större aktieportfölj.

Inga nya fastighetsaffärer genomfördes under perioden. Den tidigare så heta marknaden för kontorslokaler i Stockholm började svalna. Toppfyrorna gick ner och andelen outhyrda lokaler ökade, speciellt i Stockholms innerstad.

Av stiftelsens totala tillgångar om 8,7 miljarder kronor (värderade till marknadsvärde) vid utgången av år 2001 utgjorde andelen aktier 50 % (55 % vid utgången av 2000), andelen fastigheter 10 % (9 %) och andelen räntebärande tillgångar 40 % (36 %). Tillgångar i utländsk valuta uppgick till 20 % (33 %).

Bokföringsmässigt resultat

Utfallet av stiftelsens placeringsverksamhet återspeglas i resultaträkningen. Summan av alla inkomster inklusive realiserade vinster/förluster med avdrag för löpande kostnader benämns i resultaträkningen som ”Redovisat årsresultat”. Detta årsresultat uppgår för år 2001 till 796 miljoner kronor. För år 2000 uppgick det till 1 770 miljoner kronor.

Stiftelsens ränteintäkter blev år 2001 större än året innan, 167 miljoner kronor mot 147 miljoner kronor. Aktieutdelningen ökade till 62 miljoner kronor (54 miljoner kronor).

De försäljningar som skett i såväl aktie- som obligationsportföljen har under år 2001 resulterat i realisationsvinster – netto räknat – om 533 miljoner kronor (1 511 miljoner kronor).

Stiftelsens fastigheter gav ett överskott om 10 miljoner kronor mot 40 miljoner kronor året innan. Årets resultat belastas av en bokföringsmässig nedskrivning med 10 miljoner kronor på stiftelsens fastighet Sånglärkan 12, belägen på Sköldungagatan i Stockholm. Motsvarande resultat år 2000 inkluderar en reavinst om 16 miljoner kronor vid försäljningen av stiftelsens fastighet i Atlanta, USA.

Av årets bokföringsmässiga resultat om 796 miljoner kronor har 350 miljoner kronor använts till forskningsmedel medan återstoden förts till vinstreservationsfonden.

Realt resultat

Stiftelsen har i princip tre olika slag av tillgångar – aktier, obligationer och fastigheter – som alla är utsatta för värdeförändringar. Vissa delar av stiftelsens tillgångar är denominerade i utländsk valuta. Förändringar i valutakurser påverkar därför värdet på stiftelsens tillgångar uttryckt i svenska kronor.

Den ekonomiska redovisningen för en verksamhet som Riksbankens Jubileumsfonds skulle vara ofullkomlig om den inte kompletterades med värdeförändringarna av tillgångarna – ”Förändring av ej realiserade vinster” i resultaträkningen.

För år 2001 minskade de orealiserade vinsterna med 1 436 miljoner kronor (för år 2000 hade de orealiserade vinsterna minskat med 1 636 miljoner kronor).

Övervärdet (marknadsvärdet minus det bokförda värdet) i aktieportföljen minskade under år 2001 med 1 386 miljoner kronor medan övervärdet i obligationsportföljen minskade med 34 miljoner kronor. För stiftelsens fastigheter kan ett minskat övervärde om 17 miljoner kronor noteras.

Stiftelsen gör normalt en avsättning i det reala bokslutet till stiftelsekapitalet som motsvarar penningvärdets försämring. För år 2001 uppgår denna avsättning till 94 miljoner kronor.

”Performance” eller finansiellt resultat

Från resultaträkningen (och de olika noterna) kan en sammanställning göras som enbart består av finansiella poster. Dessa poster har grupperats i en tablå efter typ av tillgång (se s. 45).

För stiftelsens fastigheter redovisas ett negativt resultat om 7 miljoner kronor. Detta ger en förräntning om -0,8 % räknat på fastigheternas marknadsvärde vid årets ingång.

Stiftelsens aktieportfölj gav ett negativt resultat om 835 miljoner kronor eller -15,6 %.

De räntebärande tillgångarna gav för år 2001 ett positivt resultat om 233 miljoner kronor eller 6,9 %.

Det finansiella resultatet skall belastas med räntekostnader och finansiella kostnader.

Det samlade finansiella resultatet för år 2001 anges i tablå till -619 miljoner kronor vilket motsvarar en negativ förräntning om 6,9 % räknat på eget kapital vid årets ingång.

Det finansiella resultatet skall efter en avsättning för att bevara det reala värdet av stiftelsekapitalet täcka forskningsmedel om 350 miljoner kronor samt administrationskostnader om 23 miljoner kronor. Årets totala resultat räcker inte för att täcka detta utan vinstregleringsfonden har belastats med 1 084 miljoner kronor.

Finansiellt resultat (tkr)

Tillgång	Intäkt/kostnad	2001	2000
<i>Fastigheter</i>	Intäkter	47 893	47 509
	Realisationsvinster	0	16 559
	Avskrivningar	-8 090	-7 410
	Nedskrivningar	-10 000	0
	Övriga kostnader	-20 012	-16 709
	Förändring av ej realiserade vinster	-16 606	101 997
Summa fastigheter		-6 815	141 946
<i>Aktier</i>	Utdelningar	62 164	54 197
	Realisationsvinster/förluster	488 477	1 491 735
	Förändring av ej realiserade vinster	-1 385 662	-1 851 315
Summa aktier		-835 021	-305 383
Räntebärande			
<i>Bankmedel</i>	Ränteintäkter	28 890	41 146
	Valutakursvinster/förluster	55 210	39 286
<i>Certifikat</i>	Ränteintäkter	45 769	326
<i>Obligationer</i>	Ränteintäkter	92 613	105 938
	Realisationsvinster/förluster	44 095	18 878
	Förändring av ej realiserade vinster	-33 943	113 273
Summa räntebärande tillgångar		232 634	318 847
	Räntekostnader	-5 007	-5 272
	Finansiella kostnader	-4 396	-5 221
Finansiellt resultat		-618 605	144 917

Den finansiella verksamheten – fem år i sammandrag

Den 1 januari 1988 fick Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond nya stadgar, som innebar att stiftelsen blev en självständig finansiell aktör. I denna nya skepnad startades verksamheten med ett kapital om 1,5 miljarder kronor. Under åren därefter har ytterligare donationer om drygt 1,5 miljarder kronor erhållits.

Vid utgången av år 2001 uppgår stiftelsens egna kapital – förmögenhet – till närmare 8 miljarder kronor. Under år 2001 har forskningsmedel för 350 miljoner kronor beviljats. Vad beträffar den totala avkastningen har det inte alltid varit finansiellt goda år. År 2001 var finansiellt sett ett mycket magert år vilket kan till stor del förklaras av den avmattning som har skett i världsekonomin.

Nedan redovisas – i form av stapeldiagram – utvecklingen under de fem senaste åren av tre grundläggande finansiella mått – den totala avkastningen, årliga beviljade forskningsmedel samt eget kapital till marknadsvärde.

**Diagram 1. Total avkastning i procent av eget kapital
vid årets ingång**

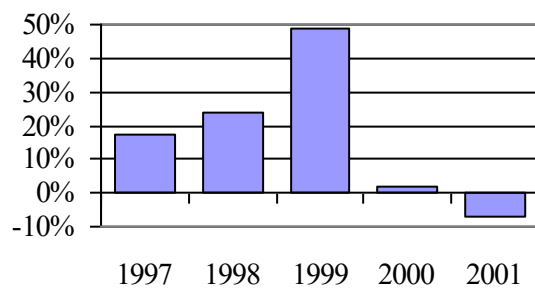

Diagram 2. Beviljade forskningsmedel (mkr)

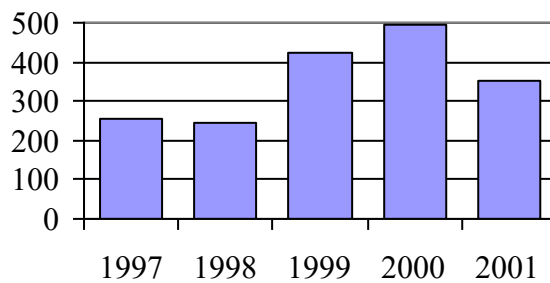
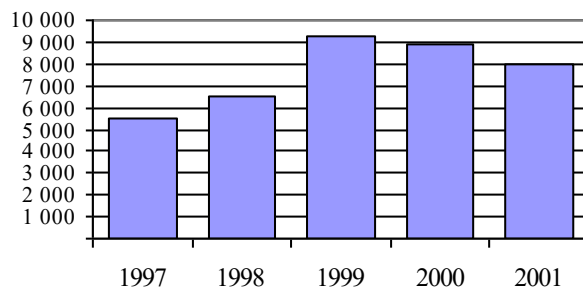

Diagram 3. Eget kapital (mkr) till marknadsvärde

Resultaträkning (tkr)

	Not	2001	2000
<i>Stiftelsens intäkter</i>			
Aktieutdelningar		62 164	54 197
Ränteintäkter	1	167 272	147 410
Resultat fastigheter	2	9 791	39 949
Resultat från avyttring av finansiella instrument	3	532 572	1 510 613
Övriga intäkter	4	56 610	46 444
<i>Stiftelsens kostnader</i>			
Finansiella kostnader	5	-4 396	-5 221
Personalkostnader	6,7	-15 879	-12 177
Externa kostnader	8	-6 239	-5 623
Avskrivningar inventarier	13	-537	-426
Räntekostnader	2	-5 007	-5 272
<i>Redovisat årsresultat</i>		<i>796 351</i>	<i>1 769 894</i>
Förändring av ej realiserade vinster	9	-1 436 211	-1 636 045
Avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde	10	-93 889	-37 942
<i>Real förändring av eget kapital före beviljade forskningsmedel</i>		<i>-733 749</i>	<i>95 907</i>

Balansräkning (tkr)

		2001-12-31		2000-12-31	
	Not	Bokförda värden	Marknadsvärden	Bokförda värden	Marknadsvärden
Tillgångar					
<i>Anläggningstillgångar</i>					
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>					
Fastigheter	11,12	441 290	814 700	458 484	848 500
Inventarier	13	875	875	1 021	1 021
<i>Summa materiella anläggnings-tillgångar</i>		<i>442 165</i>	<i>815 575</i>	<i>459 505</i>	<i>849 521</i>
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>					
Obligationer	14	1 666 576	1 741 803	1 507 752	1 616 921
Aktier	15	4 348 115	4 376 614	3 922 262	5 336 424
<i>Summa finansiella anläggnings-tillgångar</i>		<i>6 014 691</i>	<i>6 118 417</i>	<i>5 430 014</i>	<i>6 953 345</i>
<i>Summa anläggningstillgångar</i>		<i>6 456 856</i>	<i>6 933 992</i>	<i>5 889 519</i>	<i>7 802 866</i>
<i>Omsättningstillgångar</i>					
Övriga fordringar	16	174 985	174 985	95 428	95 428
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	17	39 502	39 502	30 931	30 931
Certifikat		790 729	790 729	148 921	148 921
Kassa och bank		798 806	798 806	1 582 868	1 582 868
<i>Summa omsättningstillgångar</i>		<i>1 804 022</i>	<i>1 804 022</i>	<i>1 858 148</i>	<i>1 858 148</i>
Summa tillgångar		8 260 878	8 738 014	7 747 667	9 661 014

Balansräkning (tkr)

	Not	2001-12-31		2000-12-31	
		Bokförda värden	Marknadsvärden	Bokförda värden	Marknadsvärden
Eget kapital och skulder					
<i>Eget kapital</i>	18				
Stiftelsekapital		3 009 419	-	3 009 419	-
Uppindexerat stiftelsekapital		-	3 926 073	-	3 832 184
Vinstregleringsfond		4 473 893	4 034 375	4 027 837	5 118 419
<i>Summa eget kapital</i>		<i>7 483 312</i>	<i>7 960 448</i>	<i>7 037 256</i>	<i>8 950 603</i>
 <i>Avsättningar</i>					
Avsättningar för pensioner		2 432	2 432	2 452	2 452
<i>Summa avsättningar</i>		<i>2 432</i>	<i>2 432</i>	<i>2 452</i>	<i>2 452</i>
 <i>Långfristiga skulder</i>					
Inteckningslån		114 031	114 031	114 295	114 295
<i>Summa långfristiga skulder</i>		<i>114 031</i>	<i>114 031</i>	<i>114 295</i>	<i>114 295</i>
 <i>Kortfristiga skulder</i>					
Beviljade ej utbetalda forskningsmedel		354 637	354 637	500 567	500 567
Leverantörsskulder		1 615	1 615	1 655	1 655
Övriga kortfristiga skulder	19	296 444	296 444	81 659	81 659
Upplupna kostnader och förutbetalda skulder	20	8 407	8 407	9 783	9 783
<i>Summa kortfristiga skulder</i>		<i>661 103</i>	<i>661 103</i>	<i>593 664</i>	<i>593 664</i>
<i>Summa skulder och avsättningar</i>		<i>777 566</i>	<i>777 566</i>	<i>710 411</i>	<i>710 411</i>
Summa eget kapital och skulder		8 260 878	8 738 014	7 747 667	9 661 014
 <i>Ställda säkerheter</i>					
Fastighetsinteckningar	21	117 914		121 977	
 <i>Ansvarsförbindelser</i>					
Beviljade anslag att utgå ur kommande års avkastning		105 942		164 386	

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen samt tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper överensstämmer i allt väsentligt med årsredovisningslagen.

Värdering materiella anläggningstillgångar

Värdering bokförda värden

Materiella anläggningstillgångar värderas till historiskt anskaffningsvärde med avdrag för nedskrivningar och linjära avskrivningar.

Härvid tillämpas följande procentsatser för årlig avskrivning:

– Byggnader	2 %
– Inventarier	20 %
– Datorer anskaffade före 1999	20 %
– Datorer anskaffade efter 1998	33,33 %

Mark värderas till historiskt anskaffningsvärde med avdrag för erforderliga nedskrivningar.

Investeringar i såväl egenutvecklad som förvärvad programvara kostnadsförs löpande.

Värdering marknadsvärden

Marknadsvärde för fastigheter baseras på externa värderingar utförda av välnummerade värderingsfirmor. Inventarier och datorer värderas till bokfört värde.

Värdering finansiella anläggningstillgångar

Värdering bokförda värden

Värdepapper värderas enligt portföljmetoden i grupperna räntebärande och aktierelaterade värdepapper.

Räntebärande värdepapper värderas till historiskt anskaffningsvärde minskat med erforderliga nedskrivningar. Upplupen ränta på kupongobligationer redovisas som upplupen intäkt i balansräkningen. Instrument utan kupongränta värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Aktierelaterade värdepapper värderas till historiskt anskaffningsvärde minskat med erforderliga nedskrivningar.

Utländska värdepapper värderas utifrån anskaffningsdagens valutakurs.

Värdering marknadsvärden

Räntebärande och aktierelaterade värdepapper värderas till verkligt värde. Med verkligt värde menas normalt senaste stängningskurs på balansdagen.

Utländska värdepapper värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Värdering omsättningstillgångar*Värdering bokfört värde*

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt.

Fordringar i utländsk valuta värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Upplupen ränta på certifikat redovisas som upplupen intäkt i balansräkningen.

Banktillgodohavanden i utländsk valuta värderas till balansdagens valutakurs.

Värdering marknadsvärden

Som marknadsvärde används bokfört värde.

Värdering skulder

Skulder i utländsk valuta värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Beviljade forskningsmedel

Beviljade forskningsmedel redovisas direkt mot eget kapital (vinstregleringsfonden). Beviljade medel skuldförs vid beslutstillfället.

Eget kapital*Nominellt kapital*

Nominellt eget kapital utgörs av stiftelsekapital och vinstregleringsfond. Stiftelsekapitalet består av erhållna donationer. Beträffande Riksbankens donation samt Erik Rönnbergs donationer gäller att donationernas realvärde skall upprätthållas över tiden, varför dessa närmast är att betrakta som bundet kapital och därmed ej är tillgängliga för utdelning. För Kulturvetenskapliga donationen framgår av donationsvillkoren att det egna kapitalet får användas för anslag till forskning, varför kapitalet hänförligt till denna donation närmast bör betraktas såsom fritt.

Vinstregleringsfonden utgörs av balanserade vinstmedel med avdrag för beviljade forskningsmedel. Enligt styrelsebeslut 1992 skall vinstregleringsfonden som lägst uppgå till ett belopp motsvarande tre års utdelning av forskningsanslag i normal omfattning.

Realt kapital

Realt stiftelsekapital utgörs av det nominella stiftelsekapitalet med tillägg för avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde. Årlig avsättning beräknas utifrån konsumentprisindex utveckling under året.

Vinstregleringsfondens reala värde består dels av bokfört balanserat resultat, dels av ej realiserade vinster.

Noter (belopp i tkr)

Not 1. Ränteintäkter

	2001	2000
Bank	28 890	41 146
Certifikat	45 769	326
Obligationer	92 613	105 938
Summa	167 272	147 410

Not 2. Resultat – fastigheter

	2001	2000
Intäkter	47 893	47 509
Resultat från avyttring av fastighet	0	16 559
Avskrivningar	-8 090	-7 410
Nedskrivningar	-10 000	-
Övriga kostnader	-20 012	-16 709
Summa	9 791	39 949

Av fastighetsintäkterna utgör 2 544 tkr en beräknad internhyra för stiftelsens egna lokaler.

De räntekostnader som redovisas i resultaträkningen avser lån mot säkerhet i stiftelsens fastigheter.

Se även not 11 och 12.

Not 3. Resultat från avyttring av finansiella instrument

	2001	2000
Aktier	488 477	1 491 735
Obligationer	44 095	18 878
Summa	532 572	1 510 613

Not 4. **Övriga intäkter**

	2001	2000
Ej utnyttjade anslag	1 226	4 833
Återbäring från SPP	-	1 534
Restitution av skatt	-	789
Valutakursvinst – oreali- serad	55 210	39 286
Övrigt	174	2
Summa	56 610	46 444

Not 5. **Finansiella kostnader**

	2001	2000
Depåavgift	1 731	1 601
Förvaltningsarvoden	1 547	2 513
Övriga finansiella kostna- der	1 118	1 107
Summa	4 396	5 221

Not 6. **Löner, andra ersättningar och sociala kostnader**

	2001	2000
Löner och andra ersätt- ningar		
Styrelse och verkställande direktör	1 619	1 610
Övriga anställda	5 848	5 744
Upplupna löner	2 280	-
Summa	9 747	7 354

Sociala kostnader	5 733	4 570
– varav pensionskostnader	2 069	1 773

Av pensionskostnader avser 591 tkr (402 tkr) styrelse och verkställande direktör.

Not 7. **Medelantal anställda**

	2001	2000
Kvinnor	6	7
Män	7	7
Summa	13	14

Not 8. **Ersättning till revisorer**

	2001	2000
Öhrlings PricewaterhouseCoopers	119	-
Ernst & Young	-	156
Summa	119	156

Not 9. **Förändring av ej realiserade vinster**

	2001	2000	Förändring
Aktier	28 500	1 414 162	-1 385 662
Obligationer	75 226	109 169	-33 943
Fastigheter	373 410	390 016	-16 606
Summa	477 136	1 913 347	-1 436 211

Not 10. Avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde

Genomsnittsvärdet för konsumentprisindex år 2001 uppgår till 267,1. Motsvarande indexvärde för år 2000 är 260,7. Mellan år 2001 och år 2000 ökade således konsumentprisindex med 2,45 %. Det uppindexerade reala stiftelsekapitalet skall därför ökas med $3\,832\,184 \times 0,0245 = 93\,889$ tkr.

Se vidare not 18.

Not 11. **Fastigheter**

	Stiftelsens ägarandel	Bokfört värde	Marknads- värde
Styrpinnen 23, Stockholm	100 %	35 516	120 000
Claus Mortensen 24, Malmö	100 %	78 778	101 000
Adam och Eva 17, Stockholm	50 %	123 716	166 000
Brännaren 7, Stockholm	100 %	16 150	43 800
Kampsången 4, Stockholm	100 %	11 041	31 200
Sländan 2, Stockholm	100 %	8 171	28 000
Trädlärkan 2, Stockholm	100 %	15 280	33 000
Rekryten 6, Stockholm	100 %	25 832	68 900
Snöklockan 1, Stockholm	100 %	22 571	50 700
Jasminen 4, Stockholm	100 %	15 372	33 500
Apelträdet 5, Stockholm	100 %	14 533	26 000
Hjorten 17, Stockholm	100 %	17 536	54 600
Sånglärkan 12, Stockholm	100 %	56 794	58 000
Summa		441 290	814 700

Not 12. **Fastigheter**

	2001	2000
<i>Byggnader</i>		
Ingående anskaffningsvärde	403 604	353 041
Årets investeringar	896	50 563
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	404 500	403 604
Ingående avskrivningar	-56 867	-49 457
Årets avskrivningar	-8 090	-7 410
Utgående ackumulerade avskrivningar	-64 957	-56 867
Ingående nedskrivningar	-58 258	-58 258
Årets nedskrivningar	-6 700	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-64 958	-58 258
<i>Mark</i>		
Ingående anskaffningsvärde	214 747	192 305
Årets investeringar	-	22 442
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	214 747	214 747
Ingående nedskrivningar	-44 742	-44 742
Årets nedskrivningar	-3 300	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-48 042	-44 742
Utgående restvärde enligt plan byggnader och mark	441 290	458 484
Taxeringsvärden, byggnader	317 904	279 004
Taxeringsvärden, mark	191 897	166 519

Fastigheternas marknadsvärden framgår av not 11. Se även not 2.

Not 13. **Inventarier**

	2001	2000
Ingående anskaffningsvärde	3 815	3 114
Inköp	392	733
Försäljningar och utrangeringar	-	-32
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	4 207	3 815
Ingående avskrivningar	-2 795	-2 401
Försäljningar och utrangeringar	-	32
Årets avskrivningar	-537	-426
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 332	-2 795
Utgående restvärde enligt plan	875	1 020

Not 14. Obligationer				
Förfalloår	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknads- värde	
<i>Svenska nominalränteobligatione</i>				
2002	50 000	52 499	50 860	
2003	150 000	150 555	149 944	
2005	200 000	198 581	198 354	
2006	150 000	151 569	150 942	
2007	100 000	100 149	98 873	
2009	310 000	316 201	308 186	
Summa		969 554	957 159	
<i>Svenska realränteobligationer</i>				
2004	80 000	79 033	82 998	
2008	200 000	192 489	225 430	
2014	370 000	231 672	257 552	
2020	100 000	93 828	112 277	
Summa		597 022	678 257	
Summa obligationer		1 566 576	1 635 416	
<i>Räntebärande fond</i>				
Nektar		100 000	106 387	
Summa		100 000	106 387	
Summa totalt		1 666 576	1 741 803	

Not 15. **Aktier**

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde	Valutaenhet (tusental)
<i>Svenska aktier</i>				
ABB	200 000	21 227	20 200	SEK
Allgon B	250 000	17 421	14 750	SEK
Artimplant B	18 700	1 611	907	SEK
Astra Zeneca	362 550	173 727	174 387	SEK
Atlas Copco B	50 000	10 591	11 025	SEK
Axis	495 000	6 426	12 375	SEK
Bergman & Beving B	481 400	18 353	18 967	SEK
Bure	311 500	9 121	9 252	SEK
Cardo	302 200	45 447	47 748	SEK
Castellum	368 900	40 522	40 026	SEK
CyberCom	55 400	1 554	1 823	SEK
Drott B	151 100	16 339	16 319	SEK
Electrolux B	350 000	49 286	54 775	SEK
Eniro	350 000	26 172	26 250	SEK
Ericsson B	9 500 000	571 107	541 499	SEK
Expanda B	250 000	11 774	9 975	SEK
Finnveden B	190 500	8 773	5 620	SEK
Framfab	3 350 000	3 350	2 144	SEK
FöreningsSparbanken A	404 400	48 164	52 572	SEK
Gambro B	320 600	21 330	21 160	SEK
Haldex	342 800	29 967	29 824	SEK
Heba Fastighets B	50 000	3 255	3 375	SEK
Hennes & Mauritz B	1 111 450	203 126	241 185	SEK
Hoist International B	100 000	5 411	5 750	SEK
Holmen B	60 000	13 828	14 310	SEK
Hufvudstaden A	394 000	11 250	10 362	SEK
Industrivärden A	57 000	10 033	9 377	SEK
Industrivärden C	395 100	53 828	59 858	SEK
Intentia B	200 000	12 352	12 800	SEK
Investor B	602 800	68 399	69 021	SEK
JC	172 200	10 236	8 782	SEK
JM B	233 200	49 873	51 304	SEK

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde	Valutaenhet (tusental)
KMT	14 400	1 369	1 418	SEK
Lagercranz Group B	533 600	13 298	15 741	SEK
Luvit	223 400	2 238	447	SEK
Mekonomen B	140 000	15 396	23 240	SEK
Micronic Laser System	47 300	12 151	9 034	SEK
Munters	214 200	32 831	37 378	SEK
Neonet	136 500	1 821	2 402	SEK
Nexus	100 000	5 892	3 940	SEK
Nokia SDB	250 000	54 544	66 750	SEK
Nordea	750 000	39 064	41 625	SEK
Observer	129 600	7 927	8 942	SEK
OM AB	75 000	7 951	10 350	SEK
PartnerTech	135 000	14 394	9 450	SEK
Perbio Science	100 000	12 420	17 050	SEK
Pergo	192 000	6 926	7 488	SEK
Pharmacia SDB	25 000	11 621	11 400	SEK
Precise Biometrics A	65 850	12 663	7 507	SEK
Proffice B	650 000	21 205	25 025	SEK
Pyrosequencing A	345 300	15 623	12 949	SEK
Readsoft B	350 000	6 809	5 915	SEK
Sandvik	70 200	15 543	15 760	SEK
SAPA	166 300	22 353	23 947	SEK
Sardus	121 740	7 456	7 791	SEK
SCA B	350 000	69 340	100 450	SEK
Scandiaconsult	567 473	20 961	22 415	SEK
Scania B	151 600	27 849	29 107	SEK
Scribona B	46 000	534	524	SEK
SEB A	306 600	28 013	29 280	SEK
Seco Tools B	348 000	79 583	78 648	SEK
Securitas B	732 600	130 219	145 787	SEK
Skandia	2 154 700	168 448	163 757	SEK
Skanditek A	810 000	34 412	22 194	SEK
Skanska B	2 175 000	162 102	148 988	SEK
SSAB B	249 000	21 146	23 531	SEK

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde	Valutaenhet (tusental)
Stora Enso OYJ R (SEK)	339 200	45 243	45 114	SEK
Telelogic	450 000	9 252	3 690	SEK
Telia	535 800	24 436	25 022	SEK
Teligent	190 500	4 541	5 906	SEK
Tornet	73 600	10 065	10 230	SEK
Trelleborg B	110 000	8 360	8 855	SEK
Ångpanneföreningen B	10 000	1 543	1 420	SEK
Öresund	37 475	10 679	11 805	SEK
Summa svenska aktier		2 772 074	2 839 991	SEK
<i>Utländska aktier</i>				
<i>Danmark</i>				
D/S 1912 B	15	848	855	DKK
Danisco	114 450	33 870	34 221	DKK
Danske Bank	150 000	19 319	20 100	DKK
Group 4 Falck	60 000	47 164	56 100	DKK
Jyske Bank	30 000	5 421	5 280	DKK
Novo Nordisk	125 000	41 207	42 688	DKK
TK Development	68 000	13 400	11 968	DKK
<i>Norge</i>				
Tomra Systems	100 000	8 194	8 600	NOK
<i>Finland</i>				
Elcoteq	68 850	665	689	EUR
Elisa Communication	100 000	1 435	1 361	EUR
Huhtamäki	82 000	2 845	2 911	EUR
Metsä Tissue	76 900	788	674	EUR
M-Real B	50 000	346	347	EUR
Nokia A	400 000	10 202	11 584	EUR
Perlos	59 800	661	697	EUR
Sonera Corp	200 000	1 113	1 138	EUR
Tecnomen	501 638	1 219	883	EUR
Tieto-X	255 250	1 459	1 026	EUR
UPM-Kymmene	20 000	745	745	EUR

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde	Valutaenhet (tusental)
<i>Tyskland</i>				
DaimlerChrysler	20 000	1 003	967	EUR
SAP (a.o)	14 500	2 047	2 135	EUR
Schering	25 000	1 524	1 490	EUR
Siemens	30 000	1 831	2 241	EUR
Volkswagen	30 000	1 371	1 575	EUR
<i>Holland</i>				
Aegon	50 000	1 526	1 520	EUR
Getronics NV	275 000	1 149	1 001	EUR
KPN	323 980	1 709	1 850	EUR
STMicroelectron	50 000	1 844	1 803	EUR
<i>Frankrike</i>				
Axa	115 000	3 459	2 699	EUR
BNP Paribas	10 000	996	1 005	EUR
Bouysgues	20 000	938	736	EUR
Cap Gemini	30 000	2 302	2 433	EUR
Carrefour	58 000	3 969	3 387	EUR
Christian Dior	60 000	2 783	2 068	EUR
CNP Assurances	30 000	1 050	1 071	EUR
Genesys	29 976	1 286	415	EUR
L'Oreal	27 000	2 149	2 184	EUR
Pernod-Ricard	12 000	992	1 044	EUR
Sanofi Synthelabo	25 000	1 784	2 095	EUR
Thales	25 000	1 003	969	EUR
Vivendi Universal	50 000	4 072	3 075	EUR
<i>Storbritannien</i>				
British Sky Broadcasting Group	50 000	394	378	GBP
BT Group	100 000	272	253	GBP
GlaxoSmithKline	200 000	3 537	3 446	GBP
MM02	500 000	448	432	GBP
Reuter Group PLC	100 000	644	680	GBP
Serco Group PLC	200 000	826	730	GBP
<i>Schweiz</i>				

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde	Valutaenhet (tusental)
Novartis Reg	75 000	4 387	4 500	CHF
Roche	62 900	9 476	7 454	CHF
Serono SA	1 500	2 230	2 173	CHF
<i>USA</i>				
AOL	40 000	1 488	1 284	USD
Applied Materials	10 000	511	401	USD
AT&T Wireless	100 000	1 582	1 437	USD
Berkshire	60	4 043	4 536	USD
Eli Lilly & Co	10 000	813	785	USD
Fleming Cos	75 000	1 565	1 388	USD
Foundry Networks	140 000	2 584	1 141	USD
Kulicke & Soffa	53 000	996	909	USD
Merck US	40 000	2 660	2 352	USD
Metlife	10 000	334	317	USD
Service Corp Intl (SRV)	600 000	3 613	2 994	USD
Sprint Corp	30 000	1 385	732	USD
Sun Microsystems	200 000	2 378	2 460	USD
WAB	60 000	818	738	USD
Summa utländska aktier		1 236 011	1 184 564	SEK
<i>Externt förvaltd aktie- portfölj</i>				
SEB America		17 304	19 404	USD
<i>Externa aktiefonder</i>				
Eikos		50 000	52 620	SEK
Zenit		100 000	89 521	SEK
Valhalla		750	771	EUR
Summa aktier totalt		4 348 115	4 376 614	SEK

Not 16.	Övriga fordringar		
		2001	2000
	Hysesfordringar m m	84	343
	Fastighetsskatt	-	252
	Fordran SPP	-	985
	Reversfordran	-	4 526
	Sålda ej betalda värdepapper	174 286	89 283
	Övrigt	615	39
	Summa	174 985	95 428

Not 17.	Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		
		2001	2000
	Upplupna räntor	38 876	30 743
	Förutbetalda kostnader	626	188
	Summa	39 502	30 931

Not 18. **Eget kapital**

	Stiftelse- kapital	Vinstregle- ringsfond	Totalt eget kapital
<i>Nominellt kapital</i>			
Eget kapital 2000-12-31	3 009 419	4 030 289	7 039 708
Avsättning för pensioner*	-	-2 452	-2 452
Justerat eget kapital 2000-12-31	3 009 419	4 027 837	7 037 256
Redovisat årsresultat	-	796 351	796 351
Beviljade forskningsme- del	-	-350 295	-350 295
Eget kapital 2001-12-31	3 009 419	4 473 893	7 483 312
<i>Realt kapital</i>			
Eget kapital 2000-12-31	3 832 184	5 120 871	8 953 055
Avsättning för pensioner *	-	-2 452	-2 452
Justerat eget kapital 2000-12-31	3 832 184	5 118 419	8 950 603
Avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets real- värde (se not 10)	93 889	-	93 889
Real minskning av eget kapital	-	-733 749	-733 749
Beviljade forskningsme- del	-	-350 295	-350 295
Eget kapital 2001-12-31	3 926 073	4 034 375	7 960 448

* Pensionsåtaganden redovisas t.o.m. 2000 som ansvarsförbindelser. Fr.o.m. 2001 redovisas pensionsskuld i balansräkningen.

Ingående pensionsskuld har avräknats från vinstregleringsfond. För att uppnå jämförbarhet mellan åren har 2000 års redovisning justerats.

Not 19. **Övriga kortfristiga skulder**

	2001	2000
Personalens källskatt	533	869
Köpta ej betalda värdepapper	291 326	75 138
Deposition av hyra	60	60
Skatteskulder	744	312
Förvaltning av medel från Sida	393	1 000
Förvaltning av medel från Vetenskapsrådet	2 944	-
Förvaltning av medel från riksdagen	144	264
Atrium fastigheter	51	-
Kortfristig del av inteckningslån	249	4 016
Summa	296 444	81 659

Not 20. **Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter**

	2001	2000
Sociala avgifter	458	593
Intjänade ej uttagna semesterdagar	554	485
Särskild löneskatt på pensionsförsäkringspremier	501	423
Upplupna löner	3 028	-
Upplupna räntor inteckningslån	490	505
Förutbetald hyresintäkt	1 953	6 024
Övrigt, fastigheter	1 047	1 038
Övriga upplupna kostnader	376	715
Summa	8 407	9 783

Not 21. **Ställda säkerheter**

	2001	2000
<i>För egna avsättningar och skulder</i>		
<i>Avseende skuld för in-teckningslån</i>		
Fastighetsinteckningar	117 914	121 977
Summa	117 914	121 977

Beviljade medel till forskning

Under år 2001 har Riksbankens Jubileumsfond beviljat forskningsmedel enligt nedan (2000 års uppgifter redovisas parallellt).

	2001	2000
Medel från Jubileumsdonationen inklusive Nils-Eric Svenssons fond	118 003	171 553
Medel från Kulturvetenskapliga donationen	231 367	320 236
Medel från Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar	705	675
Medel från Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnåren	220	215
Summa	350 295	492 679

Donationer (belopp i tkr)

De medel som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond förvaltar härrör från fem olika donationer.

- Donation från Sveriges Riksbank för att främja och understödja vetenskaplig forskning (Jubileumsdonationen)
- Nils-Eric Svenssons fond
- Kulturvetenskapliga donationen
- Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar
- Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnaåren

(För en mer utförlig beskrivning av ändamålen för de olika donationerna hänvisas till avsnittet Den forskningsstödjande verksamheten).

Samtliga medel som donerats till Riksbankens Jubileumsfond samförvaltas. Avkastningen från de olika donationerna skall emellertid gå till olika ändamål. Stiftelsens totala avkastning på förvaltade medel måste därför fördelas på de olika donationerna.

Vid ingången av år 2001 var marknadsvärdet för de olika donationerna följande:

1. Jubileumsdonationen inklusive Nils-Eric Svenssons fond	5 698 860	(63,6527 %)
2. Kulturvetenskapliga donationen	3 228 332	(36,0584 %)
3. Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar	19 744	(0,2205 %)
4. Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnaåren	6 119	(0,0684 %)

Totalt eget kapital till marknadsvärde 2000-12-31 8 953 055

Riksbankens Jubileumsfonds totala avkastning år 2001 (bokföringsmässigt resultat + förändring av ej realiserade vinster – numera bokförd pensionsskuld (se not 18) = 796 351–1 436 211–2 452 = –642 312 tkr) skall proportioneras ut på de olika donationerna.

1. Jubileumsdonationen inklusive Nils-Eric Svenssons fond

Ingående värde	5 698 860
Andel av årets totala avkastning	-408 849
Årets anslag	<u>-118 003</u>
Marknadsvärde 2001-12-31	5 172 008

Anslagen från Nils-Eric Svenssons fond har inte någon direkt koppling till avkastningen på förvaltade medel. Styrelsen för Riksbankens Jubileumsfond

har förbundit sig att se till att anslagen per år kan uppgå till ett visst belopp – som för år 2001 är 300.

Donationen skall anses vara förbrukad vid utgången av år 2015. I denna sammanställning har därför Nils-Eric Svenssons fond slagits ihop med Jubileumsdonationen.

2. Kulturvetenskapliga donationen

Ingående värde	3 228 332
Andel av årets totala avkastning	-231 607
Årets anslag	<u>-231 367</u>
Marknadsvärde 2001-12-31	2 765 358

3. Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar

Ingående värde	19 744
Andel av årets totala avkastning	-1 416
Årets anslag	<u>-705</u>
Marknadsvärde 2001-12-31	17 623

4. Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnaåren

Ingående värde	6 119
Andel av årets totala avkastning	-440
Årets anslag	<u>-220</u>
Marknadsvärde 2001-12-31	5 459

Totalt eget kapital till marknadsvärde 2001-12-31 7 960 448

Stockholm den 8 februari 2002

Stig Strömholm
Ordförande

Sonia Karlsson
Vice ordförande

Lars Bäckström

Bernt Ekholm

Åke Gustavsson

Chris Heister

Christer Jönsson

Lars-Erik Klangby

Hillevi Rosenquist

Tuve Skånberg

Gunnar Törnqvist

Rune Åberg

Dan Brändström
Verkställande direktör

Revisionsutlåtande

Vi har granskat årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens förvaltning i Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond för år 2001. Det är styrelsen som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga fel. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens tillämpning av dem samt att bedöma den samlade informationen i årsredovisningen. Vi har granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen för att kunna bedöma om styrelseledamot är ersättningsskyldig mot stiftelsen, om skäl för entledigande föreligger eller om ledamoten på annat sätt handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförförordnandet. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med stiftelselagen.

Styrelseledamöterna har inte handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförförordnandet.

Stockholm den 11 februari 2002

PricewaterhouseCoopers AB

Ulrika Granholm Dahl
Auktoriserad revisor

Innehållsförteckning

Stiftelsens uppdrag, tillkomst och inriktning	1
VD-kommentar	3
Den forskningsstödande verksamheten	6
Arbetsätt	6
Uppföljning och utvärdering	7
Anslag till forskningsprojekt och infrastrukturellt stöd	13
Pro Futura	14
Omkostnadsavgifter	14
Anslag till symposier, seminarier, forskningsinformativa insatser, informationsutbyte m.m.	16
Stipendier	17
Forskarskolor	18
Forskarskolan i matematik med ämnesdidaktisk inriktning	18
Forskarskola i moderna språk	19
The Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies – SSAAPS	20
Forskarskola för museianställda	20
Områdesgrupper	21
Områdesgruppen för forskning om konst och gestaltning	21
Områdesgruppen för forskning om kunskapssamhället	23
Områdesgruppen för forskning om Kultur – Säkerhet – Hållbar samhällsutveckling	24
Samarbete med riksdagen	27
Fredrika Bremer 200 år	27
Thorbjörn Fälldin 75 år	27
Tage Erlander 100 år	28
Historieämnet	29
Aktiviteter under det svenska ordförandeskapet i EU	31
Europe with a Human Face – EU-seminarium i Uppsala	31
Creative Europe och Visbyseminariet	32
Creative Europe och Norrköpingsseminariet	33
European Foundation Centre – Annual General Assembly 2001	34
Internationella engagemang	35
Collegium Budapest	35
Samarbete med Tyskland	36
Symposium om institut för avancerade studier	37
Svenskt i Finland – finskt i Sverige	37
Projekt 1905	39
Nordiskt ljus till Florens	39
Övrigt	40
Forskning om Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen	40
Nobelsymposier	40

Den ekonomiska förvaltningen	42
Förvaltningsberättelse	42
Redovisnings- och värderingsprinciper	51
Värdering materiella anläggningstillgångar	51
Värdering finansiella anläggningstillgångar	51
Värdering omsättningstillgångar	52
Värdering skulder	52
Beviljade forskningsmedel	52
Eget kapital	52
Noter (belopp i tkr)	54
Beviljade medel till forskning	69
Donationer (belopp i tkr)	70
Revisionsutlåtande	73
Innehållsförteckning	74